

SOCIETY
AND
SCIENCE

Abstracts of XVI International Scientific
and Practical Conference

Great Britain, Leeds
9 – 10, March 2021

UDC 001.1

BBK 29

The 16th International scientific and practical conference “Society and Science” (March 9-10, 2021) Nika Publishing, Leeds, Great Britain. 2021. 88 p.

ISBN 978-1-5271-6121-4

The recommended citation for this publication is:

Petrov P. Learning Styles and Strategies // Society and Science. Abstracts of the 16th International scientific and practical conference. Nika Publishin. Leeds, Great Britain. 2021. Pp. 39- 43. URL: <http://el-conf.com.ua/>.

Science editor:

Solodka N.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Reviewers:

Gabriella Conti

Associate Professor in Economics in the Department of Economics and in the Department of Social Science, University College London

Steven Koonin

Professor of Information, Operations & Management Sciences, NYU Stern

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: el-conf@ukr.net

homepage: <http://el-conf.com.ua>

©2021 Nika Publishing

©2021 Authors of the articles

CONTENT

<i>Budakva Ye.</i> ACTUAL PROBLEMS OF METHODS OF CASTRATION OF PIGS, MARKET PRICE FOR PORK	5
<i>Bulanov V., Cherepiekhina O.</i> DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF PSYCHOLOGY IN THE CONDITIONS OF MASTER'S DEGREE	10
<i>Dziubak N.</i> ONYM IN THE UKRAINIAN POLITICAL DISCOURSE	15
<i>Ivasyn O.</i> INTERPRETATION OF THE PRINCIPLE OF "JURA NOVIT CURIA" ("THE COURT KNOWS THE LAWS") BY THE SUPREME COURT IN COMMERCIAL DISPUTES	20
<i>Ivashchenko S.</i> THE INFLUENCE OF IMPELLENT ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS ON THEIR MENTAL HEALTH	24
<i>Kolodiazhna V., Shvid S.</i> TOLERABILITY OF BETA-BLOCKERS IN OUTPATIENTS WITH REFRACTORY HEART FAILURE WHO WERE RECEIVING CONTINUOUS MILRINONE	28
<i>Kryvenko G., Kerker V.</i> IMPROVEMENT OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN THE FIELD OF INFORMATION TECHNOLOGIES	30
<i>Maksymenko O., Ivanova O.</i> PROBLEM INFORMATION LITERACY OF STUDENTS ABOUT THE PRINCIPLES OF NUTRITION AND IMPACT OF FAST FOOD, WHICH CORRELATES WITH COMPLAINTS AND SYMPTOMS THAT ARE CHARACTERISTIC OF DISEASES OF THE GASTROINTESTINAL TRACT	33
<i>Ostrovska M.</i> SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF INNOVATIVE EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	40
<i>Pysar N.</i> THE CONCEPT OF LIFELONG EDUCATION: THE REALITIES OF THE ECONOMIC WORLD	49
<i>Skrypkaru D., Kolesnyk O.S.</i> SCENARIO REPRESENTATION OF LEGAL DISCOURSE	52
<i>Stanislavenko L.</i> DEPOPULATION AS A SIGN OF SYSTEMIC CRISIS IN UKRAINE	57

<i>Starchenko A.</i> THE ROLE OF INTONATION AND EMOTIONAL COLORING IN THE LANGUAGE OF UKRAINIAN POLITICIAN	63
<i>Tarasiuk S.</i> ANALYSIS OF TODAY'S BIOPOLITICS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL MEDIA	66
<i>Chevyuk M.</i> FORMATION OF SOCIAL AND CIVIC COMPETENCES IN STUDENT YOUTH BY INVOLVEMENT IN YOUTH CHILDREN'S PUBLIC BODIES	69
<i>Shapkina I., Pinchuk V.</i> METHODOLOGICAL DEVELOPMENT ON THE TOPIC: "FUNDAMENTALS OF THE FORMATION OF CREATIVE SKILLS OF STUDENTS"	71
<i>Shkrobot M., Feoktistova N.</i> ENVIRONMENTAL TRENDS IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	79
<i>Yandola Kh.</i> SELF-COACHING IN THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING	82

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДІВ КАСТРАЦІЇ СВИНЕЙ, РИНКОВА ЦІНА НА СВИНИНУ

Будаква Є. О.,

аспірант спеціальності 204 “ТВППТ”

Інститут свинарства і АПВ НААН

м. Полтава, Україна

Анотація: для підвищення якості виробленої продукції та підвищення купівельного попиту громадян України, конкурентоспроможності на європейському ринку, виробники продукції свинарства шукають шляхи усунення дефекту кнурячого запаху у м'ясі та салі свиней і одним з них є пошук методів кастрації свиней. Тенденція зростання імпорту до України на свинину на поточний березень місяць 2021 року більше від Польщі, Данії, Німеччини має загрозливий характер для прибутковості вітчизняної галузі – свинарства. Адже, головною проблемою є найвища собівартість, та не конкурентоспроможність на європейському ринку. Якість виробленої продукції повинна відповідати потребам громадян України, а собівартість купівельної спроможності населення. Так як висока ціна на свиней в Україні прогнозує більший ріст імпорту.

Ключові слова: післяопераційні ускладнення, імунокастрація, кнурячий запах, собівартість, ставка ПДВ.

Кнурячий запах - це “дефект” біологічного організму некастрованих самок та самців свиней (*sus scrofa*), який виражається “специфічним” запахом і ароматом, присутніх вже у готовому м'ясі для споживання у раціоні людей. Цей дефект є головним проявом андростенона (*androstenone*) - статевий стероїд, що виробляється сім'яниками у кнурів та яєчниками у свинок і скатола (*skatole*) - продукт бактеріального розпаду триптофану в кишечнику. Метод хірургічної кастрації кнурців та свинок є стандартною практикою у виробництві свинини для запобігання прояву кнурячого запаху у м'ясі та салі.

Скатола як і андростенон відкладається у жирових тканинах, так як з настанням статевої зрілості ці гормони у печінці неметаболізуються в повній мірі. Тому, метод імунокастрації пригнічує діяльність яєчників у самок свиней, сім'яників у самців свиней, що дозволяє ефективніше метаболізувати вироблення продукууючого скатола. На відміну від андростенона, скатол сприймається 99% споживачами, проте відсоток туш кнурів та свинок з високою концентрацією скатолу набагато нижчий, ніж відсоток туш з високою концентрацією андростенона [1, pp.14-33].

В Європі частка свиней, які залишилися некастрованими, протягом багатьох років була великою на Британських островах та Піренейському півострові, а останнім часом зросла в Нідерландах та меншою мірою в Німеччині, Бельгії та Франції. Різні учасники та зацікавлені сторони у гуманному відношенні до виробництва продукції свинини в Європейському Союзі відмовились від хірургічної кастрації поросят 1 січня 2018 року [2, pp.13,59].

Що стосується якості м'яса, то основні проблеми у виробництві свинини некастрованих кнурців та свинок стосуються, по-перше - фактор стресу під час та після хірургічної кастрації та післяопераційних ускладнень; по-друге, зміни технологічних властивостей м'яса.

Традиційний метод хірургічної кастрації найчастіше проводиться без анестезії та знеболюючого, що негативно впливає на хімічні та фізичні показники м'яса та сала, є болючою операцією з можливими післяопераційними ускладненнями, у кнурців: кишечник, сечостатевий міхур, сальник, фунікуліт, дифузне запалення тканин мошонки. У свинок: кишечник, вагіналіт, перитоніт; кровотеча - яєчникомової або середньої маточної артерії, розрив кишки сечостатевого міхура.

Тому, у країнах Європи відмовились від методу хірургічної кастрації, де добробут тварин викликає дедалі більшу стурбованість [3, pp.14,73]. Відмова від методів хірургічної кастрації та частково від оваріоектомії вимагає

пошук альтернативних рішень для запобігання специфічного дефекта м'яса свиней. Однією з перспективних альтернатив методу хірургічної кастрації, яка ефективно запобігає прояву кнурячого запаху, є імунокастрація. Імунокастрація - це інноваційний метод, котрий застосовують у практиці ветеринарної медицини з метою спонукання організму самок та самців свиней (*sus scrofa*) до вироблення антитіл на протидію рилізінг-фактора гонадотропіну.

Оскільки, сьогодні в Україні кнурців та свинок каструють як хірургічним так і імунологічним методами, споживачі не звикли до неприємного кнурячого запаху та смаку, введення у раціон населення України та країн Європи споживання м'яса свиней з ознаками прояву кнурячого запаху та аромату може змінити прийнятність до свинини. Вагомим недоліком методу імунологічної кастрації є те, що препарат котрий подібно вакцині «Імпровак» повністю не виводить стероїдні гормони з організму свиней, що потребує досліджень, так як виникає питання, чи це впливає на синтез гормонів людей після спожитого продукту із свинини.

За даними аналітичного відділу асоціації “М'ясної галузі” прогноз закупівельних цін на 7 березня 2021 року становить 46 грн/кг живою вагою. Ріст цін на свинину відбувається також у країнах ЄС, з яких свинина імпортується до України: Польща, Данія, Нідерланди. Тому, щоб конкурувати з імпортом, мати більші прибутки при менших закупівельних цінах, свинарям України слід зменшувати собівартість. Ставка ПДВ зменшується до 14% з попередніх 20%, дозволяє свинокомплексам додатково заробити 3 грн/кг живої ваги, проте переробні підприємства з продажу свинини компенсуватимуть 6% ПДВ, що дорівнює раптове підняття цін на свинину для населення України до 10%. Напівтуші кондиційних свиней на Німецькій біржі без ПДВ становить 44 грн/кг (1,30 євро/кг), напівтуші свиноматок 29 грн/кг (0,87 євро/кг), що дозволяє заробляти німецьким свинокомплексам через високу ефективність та собівартість живих свиней не більше 1 євро/кг (33,73 грн/кг). Динаміка цін у

світі: ЄС - +1,98%; Бразилія - +15,65%; США - +14,18%; Канада - +5,80%. Щоб зрівнятися з європейськими цінами в Україні ціна на живець свиней не повинна перевищувати 35-37 грн/кг[4].

Таблиця 1. Динаміка виробництва свинини за 6 років в Україні

Свинина	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	646,6	639,8	630,7	604,2	611,8	581,5

За даними FAO виробництво свинини у 2020 році становить 581 тис. т., обсяг близький до кризи в свинарстві в Україні 2008 року.

Згідно джерел державної митної служби України 2019 року вартість імпорту та експорту пояснюється наступними причинами: 1. збільшення обсягів імпорту свинини через високу собівартість та ціну в Україні. 2. Імпорт залишається вигіднішим і дешевшим за Українську свинину в напівтушах ціною на 10 грн дешевше (68 грн/кг) собівартість імпортованої свинини становить 58 грн/кг з ПДВ, незважаючи на подорожчання свинини в ЄС за 2019 рік, враховуючи до уваги середню ціну на живих свиней в Україні 45 грн/кг [5].

Таблиця 2. Вартість імпорту та експорту за 2019 рік.

Імпорт		Експорт	
Вартість тис. \$	Вага нетто, т.	Вартість тис. \$	Вага нетто, т.
44227	23192	5270	2258

За даними центру підвищення ефективності в тваринництві, в Україні у 2019 році витрати кормів в 1 кг собівартості живої маси свиней склали 0,98 євро/кг при цінах на корми для свиней нижчих ніж в ЄС до 34%. Тому витрати кормів у собівартості свиней є актуальним, значним питанням в Україні. Через те, що витрати кормів на собівартість свиней склали на 40% більше на відміну від країн ЄС [6].

Таблиця 3. Ціна на комбікорми у країнах ЄС

Країна	Витрати кормів, євро/кг ж.м. без ПДВ	Середня ціна комбікормів, євро/т без ПДВ
Данія	0,66	244
Німеччина	0,68	240
Чехія	0,71	260
США	0,53	-

Головна причина, це найвища собівартість і неконкурентна ціна на свиней для переробної галузі. Тому, відсутність державної, дорадчої підтримки міністерством економіки, знань майбутніх українських технологів та технологів сьогодення з виробництва некастрованих свиней (НК), хірургічно кастрованих (ХК) або імунокастрованих (ІК) призведе до того, що вони не зможуть впоратися з проблемами управління якості продукції, що ще більше погіршить менеджмент управління та конкурентоспроможність українського сектору свинини в майбутньому.

Таким чином, метою дослідження є дослідити відношення, обізнаність, думку майбутніх українських технологів щодо хірургічної кастрації кнурів та свинок, альтернативних методів кастрації, моніторинг чутливості до андростенона та скатола. Так як запах є важливим сенсорним атрибутом, який визначає, чи задовольняє споживачів м'ясний продукт. Дані питання потрібно розглядати на макроекономічному рівні держави.

Література:

1. Weiler U, Dehnhard M, Herbert E, Claus R. (1995). Einfluß von Geschlecht, Genotyp und Mastendgewicht auf die Androstenon - und Skatol Konzentrationen im Fett von Mastschweinen. Die Ebermast, Angewandte Wissenschaft. Landwirtschaftsverlag Münster pp. 14-33.

2. Bee G, Chevillon P, Bonneau M. (2015). Entire male pig production in Europe. Animal Production Science 55(12). pp. 13,59.

3. Aleksić J. (2012). The investigation into the efficacy of immunocastration aimed at the prevention of sex odour in boar's meat. PhD Thesis, Faculty of Veterinary Medicine, University of Belgrade. pp. 14,73.

4. Прогноз закупівельних цін на живих свиней на 1 – 7 березня 2021 року. Головні новини м'ясної галузі. (2021). [Електронна мережа]: <https://meatnews.com.ua/analytics/buy-prices/372/pig-prices-9-21/>

5. Експерти розповіли, чому зростають обсяги імпорту свинини в Україні. Інфоіндустрія (2020). [Електронна мережа]: <https://infoindustria.com.ua/eksperti-rozkazali-chomu-zrostayut-obsyagi-importu-svinini-v-ukra%D1%97ni/>

6. Центр підвищення ефективності в тваринництві. (2020). [Електронна мережа]: <https://ciab.expert/ua/gs/membership/>

УДК 378.011.3-051:159.9

Педагогічні науки

DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL COMPETENCE OF
FUTURE TEACHERS OF PSYCHOLOGY IN THE
CONDITIONS OF MASTER'S DEGREE

Буланов В.А.,

доцент кафедри психології

Дніпропетровський університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна,

Черепихіна О.А.,

доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Дніпровський національний університет

імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Анотація: *The article considers today, the development of higher psychological education in the master's program is influenced by various social integration processes and principles, such as: informatization and globalization of society, focus on education of students and their diverse development, student mobility,*

introduction of a competency-based approach to training future psychology teachers. That is why it is so important to develop conditions development of pedagogical competence of future teachers of psychology in the conditions of master's degree.

Ключові слова: *pedagogical competence, teachers of psychology, master's degree.*

The realities of a rapidly changing world, globalization processes lead to a wide range of personal and interpersonal problems, the solution of which requires the qualified help of psychologists. As a result, the demand for the services of psychologists in various spheres of social activity is increasing and, accordingly, the requirements for the quality of professional training of psychological personnel in higher education institutions are growing. Psychologists-practitioners must be competitive in the labor market, able to solve professional problems, be internally motivated for professional development and self-improvement. That is why one of the current problems in the field of professional training is the training of future psychologists, the organization of the educational process in higher education institutions, which contributes to the formation of their professionalism. Important for the implementation of this task is the pedagogical competence of psychology teachers who provide professional training for future psychologists at the university.

Today, the development of higher psychological education in the master's program is influenced by various social integration processes and principles, such as: informatization and globalization of society, focus on education of students and their diverse development, student mobility, introduction of a competency-based approach to training future psychology teachers.

National Qualifications Framework; increasing the competitiveness of the specialist. Master's degree in "psychology" can be considered a link between higher education at the II educational qualification level (master's degree) and higher education at the III educational qualification level (graduate school), which provides training of scientific and pedagogical staff, a link that helps to identify the abilities of the graduate from

psychology to research work and thus determine the further direction of its activities.

It should be noted that the movement of EU countries to the introduction of competency-based content of teacher education is not uniform. The analysis allowed us to conclude that in the EU member states there are three models for defining and organizing the skills and competencies of teachers in the system of teacher education. In the first model, skills and competencies in teacher education are defined centrally at the national level (Cyprus, Estonia, Germany, Great Britain). In these countries, the government, ministry, or governmental institution, such as the teaching council, defines and regulates the competencies to be included in the curriculum and other documents of teacher education. The second model is common in 18 countries, where the government has created certain requirements for defining competencies, but does not directly define the set of competencies that is cross-cutting for curricula and teacher education courses (Austria, Belgium, Bulgaria, France, Hungary, Ireland, Italy, Latvia). Lithuania, Luxembourg, the Netherlands, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Spain, Sweden [1, p. 66].

The content of the development of pedagogical competence of future psychology teachers in the master's program is determined by the level of its formation and finds its practical reflection at the level of qualification, educational program, curriculum, curricula and mastering the values of the profession. The complex tasks facing society in various spheres of life require the comprehensive development of interdisciplinary relations, and, as E. Moren aptly notes, "the reconstruction of the general configuration of knowledge." Today, the very principle of constructing disciplines that brutally dismember a complex object, the whole meaning of which is in the relationship and interaction [2] is questioned. The problem of interconnection of subjects studied at school is discussed nowadays not less widely, than a problem of interrelation of various branches of knowledge.

But if in science a comprehensive approach has allowed to obtain fundamentally new results, the question of the need for integrated

study of subjects in school is still open. The profile of the program makes it possible to stop the simple statement that the student has a certain degree and qualification, but also to demonstrate what competencies they have mastered in the learning process. The profile contains seven components, which include general information and the following sections: purpose of the program; characteristics of the program; employment and further training; teaching and learning style; program competencies; list of program learning outcomes.

The content of the development of pedagogical competence of future teachers of psychology in the conditions of master's degree should be differentiated depending on the level of formation of the specified competence. With this in mind, we have grouped future teachers into three groups and, accordingly, the content of their training aimed at developing pedagogical competence will have three levels, namely: the first level - for masters who did not have pedagogical training and pedagogical competence is not formed; the second level - for future teachers of psychology who graduated at the first (bachelor's) level of study in the specialty "Psychology", studied the discipline "Pedagogy" and have developed pedagogical competence at a low (reproductive) level; the third level - for future teachers of psychology who graduated from the first (baccalaureate) level of pedagogical specialties, passed pedagogical practices and have formed pedagogical competence at the middle (optimal) level.

At the first level, future teachers of psychology are offered special courses, elective courses, trainings aimed at forming pedagogical competence. They contain content aimed at revealing the theoretical foundations, the formation of pedagogical skills and a positive attitude to the performance of the functions of pedagogical and scientific-pedagogical workers.

Content for the second level of formation of pedagogical competence of future teachers of psychology involves the development of formed pedagogical competence at the reproductive level (the student can copy, repeat for someone, but not ready to produce their own ideas). The content of elective courses, training and practical classes for this group of undergraduates is aimed at

developing practical skills, a positive attitude to the implementation of future teaching activities. Students have the opportunity in such conditions to develop theoretical and practical skills, a positive attitude to the chosen profession. Important for the second group of students are the organization of conferences, "master classes" with psychology teachers who have achieved high professional success, have experience working with future psychology teachers and can be an example to follow (to achieve professional acme). At the third level of formation of pedagogical competence, future teachers of psychology are offered the content of elective subjects, participation in field seminars (on the basis of other institutions of higher education, including abroad). At present, given the pandemic and the impossibility of participating in such events, it is necessary to provide for their organization in remote form. In the same way it is possible to organize the participation of future teachers of psychology in academic mobility programs, while providing for their participation in practical classes that develop pedagogical competence, improve and hone pedagogical techniques, methods and technologies. Students who reach a high (creative) level of pedagogical competence have the opportunity to continue to develop it to the level of acme, continuing their studies in graduate school. An important role in the formation of such differentiated content in order to develop the level of pedagogical competence of future teachers of psychology is played by our special course "Development of pedagogical competence of future teachers of psychology", given the track record of learning. At the same time, individual and differentiated approaches in the training of future teachers of psychology and taking into account the level of formation of pedagogical competence are relevant. The special course contains common topics for all students and three variable components, which are designed for the three above levels of pedagogical competence.

Література:

1. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика : монографія /

[Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима]. - Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. - 280 с.

2. Morin E. Seven Complex Lessons in Education / Edgar Morin. – video. – <https://www.youtube.com/watch?v=oUfqZE-Ywts>

УДК 811.161.2:81'4

Філологічні науки

ОНІМИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Дзюбак Н.М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

Анотація: *в науковій розвідці розглянуто оніми як мовні засоби формування політичного дискурсу. Визначено найбільш поширені лексико-семантичні групи онімної лексики, з'ясовано їхнє функціональне навантаження в мовленні українських політиків.*

Ключові слова: *політична комунікація, політичний дискурс, лексика політичного мовлення, оніми, власні назви.*

Сьогодні популярним об'єктом наукових зацікавлень стала політична комунікація. Дедалі частіше трапляються дослідження, присвячені аналізу та концептуалізації такого поняття, як «політичний дискурс». Основи теорії політичного дискурсу були закладені у 50-их роках ХХ століття представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл, які здійснили аналіз лінгвістичного контексту суспільної думки. Теоретичні засади розроблення цієї проблематики закладено в роботах Т. А. ван Дейка, Р. Барта, М. Фуко, Ю. Хабермаса.

У поле зору мовознавців політичний дискурс потрапив у 80-х роках ХХ століття. Проблематика політичної лінгвістики в українській науці досить масштабна та охоплює як загально-

теоретичні питання, так і вивчення окремих аспектів політичної комунікації. З'явилася низка наукових розвідок, у яких докладно чи побіжно розглянуто особливості політичної комунікації. У вітчизняному мовознавстві політичний дискурс в поле зору лінгвістів потрапив не так давно і став предметом зацікавлення Л. П. Нагорної [1], Н. Кондратенко [2], А. Литовченко [3]. Досі цікавим і актуальним залишається проблема функціонального призначення вербальних засобів у мові політикуму.

Мета нашої наукової розвідки – дослідити особливості використання онімів в українському політичному мовленні.

У структурі політичного дискурсу лексика має низку специфічних особливостей. Слова вживаються не лише як складники одиниці плану вираження змісту – речення, а й як засоби актуалізації та формування образності повідомлення, а також з метою: переконання, прихованого впливу на свідомість адресата, створення політичного іміджу, оригінального висловлення оцінок тощо. Мова політичного дискурсу неможлива без онімів. Належність одиниці — провідна ознака власної назви. Ознакою, яка розрізняє власні та загальні назви (апелятиви), є відношення до поняття: загальні назви — носії понять, а власні назви включають усю відому мовцеві інформацію про свої денотати, без певних узагальнень, і тому пов'язуються з поняттями лише тією мірою, якою вказують на різновид об'єктів, до яких належать їх денотати.

Серед онімів політичного дискурсу найбільш поширені:

1) географічні власні назви, що складають уявлення про геополітичну картину світу, політичну спрямованість окремих держав та угруповань, а саме: назви частин світу: *Так, ми вибрали шлях в Європу. Але Європа – не десь там, вона тут. І коли Європа буде тут, вона буде тут, вона буде в Україні* (В. Зеленський, 20.05.2019). *Українці в Європі і Азії, в Північній і Південній Америці, Австралії та Африці – я звертаюся до всіх українців на планеті: ви нам дуже потрібні* (В. Зеленський, 20.05.2019); назви держав та їхніх об'єднань: *Ви повинні їхати в Україну не в гості, а додому, ми чекаємо вас*

(В. Зеленський, 20.05.2019). **Україні** варто досліджувати, що відбувається всередині **Росії**. Це допоможе мати план дій для різних сценаріїв. Ключовим пріоритетом нашої роботи є підтримка інституцій урядових і позаурядових, які займаються серйозним вивченням **Російської Федерації**, а саме — вивченням відносин між федеральним центром і суб'єктами федерації, відцентрових рухів, дослідженням природи проблем, які існують всередині **РФ**, і яким чином **Україні** позиціонувати себе в тих чи інших питаннях... (В. Огрязко, 25.08.2019). Буде продовжено роботу над розвитком відносин зі **США**, **Канадою**, країнами «**Великої сімки**», сусідніми державами, які вже є членами **ЄС** і **НАТО**. ... Ми також сприятимемо встановленню близьких відносин з **Молдовою** та **Грузією**, які є нашими партнерами в низці питань (М. Бардіна, 28.08.2019); назви міст, що є світовими політичними центрами: Ми маємо надати чіткий сигнал нашим міжнародним партнерам, що є червоні лінії, які ми не будемо перетинати. Найважливіші майбутні візити — до **Вашингтона** і **Берліна** (Г. Гопко, 28.09.2019);

2) назви світових політичних і військових організацій: Саме тому ми чуємо тези про «громадянський конфлікт» та проведення кримського референдуму під егідою **ООН** (М. Бардіна, 28.08.2019). Декларації про курс на **ЄС** і **НАТО** мають бути наповнені законодавчим змістом (Г. Гопко, 28.09.2019);

3) назви внутрідержавних політичних інститутів та документів, що регламентують суспільно-політичне життя держави: назви органів державної влади, міністерств, відомств, державних фондів: Я розпускаю **Верховну Раду** восьмого скликання. Слава **Україні!** (В. Зеленський, 20.05.2019). Особливо хочу акцентувати увагу на зміні системи взаємодії **Уряду** і **Парламенту** (В. Гройсман, 14.04.2016). Більшість двосторонніх напрямків зовнішньої політики залишались у сфері відповідальності **МЗС** та дипустанов за кордоном, але динаміка візитів українських посадовців свідчить про активне залучення **Міноборони**, **Мініюсту**, **Мінінфраструктури**, **Генпрокуратури**

тощо (П. Порошенко, 16.04.2018). Я маю певні застереження щодо того, щоб об'єднувати **Міністерство культури** з іншими — тому що це є політичний бренд. Крім того, це може відобразитися на програмах фінансування **Українського культурного фонду**, завдяки якому важливі проекти отримують фінансування (Г. Пересунько, 28.08.2019); назви силових структур: Уряд схвалив план пріоритетних дій до 2020 року, що підтверджує необхідність наближення національного законодавства до норм ЄС; приведення ЗСУ до стандартів держав-членів НАТО; посилення міжнародної торгівлі та інвестиційної привабливості (П.Порошенко, 16.04.2019). Серед пріоритетних завдань — реформа **Служби безпеки України**, створення **парламентського комітету з нагляду за спецслужбами**, забезпечення прозорості закупівель для сектору безпеки (Г. Гопко, 28.09.2019); назви державних посад: А також я прошу вас звільнити з посад **голову Служби безпеки України, генерального прокурора України, міністра оборони України** (В. Зеленський, 20.05.2019); назви державних документів, законів: Тільки що не тільки я приймав присягу, кожен з нас поклав руку на **Конституцію** і кожен з нас присягнув на вірність Україні (В. Зеленський, 20.05.2019). А тому я дуже прошу вас прийняти закон про скасування депутатської недоторканності, закон про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення, багато страждальний виборчий кодекс. У своїй діяльності новий Уряд керуватиметься тими базовими стратегічними документами, які визначають основні орієнтири на нашу шляху європейського розвитку: **Стратегією України – 2020, Коаліційною угодою**, яка була підготовлена і підписана у 2014 році усіма п'ятьма фракціями, які утворили коаліцію «Європейська Україна», **Угодою про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом**; Стратегічними документами, підписаними з нашими міжнародними партнерами, **Планом законодавчого забезпечення реформ**, який був затверджений у цій залі минулого року (В. Гройсман, 14.04.2019). Спільно з Верховною Радою я пропоную негайно створити робочу групу з залученням

міжнародних експертів, яка повернеться до двох напрацьованих варіантів нового **Податкового кодексу** (В. Гройсман, 14.04.2016). Ми доб'ємося організації справжнього переговорного процесу та відновлення миру відповідно до **Будапештського Меморандуму** (Ю. Тимошенко, 11.02.2019);

4) антропоніми, зокрема імена і прізвища очільників держав, держслужбовців, політиків: *Якщо він не спирається на більшість, тоді потрібно формувати нову коаліцію, тоді потрібно підбирати нове керівництво країни від уряду до Голови Верховної Ради і власне кажучи, мені дуже імponує досвід **Маргарет Тетчер**, коли виявилася така ситуація, вона абсолютно чітко сказала: немає підтримки, давайте поставимо на голосування ще раз і вона тільки після того робила реформи, коли отримала під ці реформи кворум довіри* (Ю. Тимошенко, 11.02.2019) Також був призначений спецпредставник Держдепу **Курт Волкер**, у бюджеті США на 2018 р. передбачені \$350 млн для безпекової допомоги Україні та санкціоновано надання Україні летальних озброєнь оборонного характеру (П.Порошенко, 16.04.2018).

Визначені власні назви дають уявлення про політичний устрій держави, його владні інститути, розкривають концепцію державної політики, визначають зовнішньополітичні орієнтири. У мовленні політиків вони мають інформативне навантаження, а також вказують на особисті зв'язки та ранг народних обранців у сфері політики.

Література:

1. Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ, 2005. 315 с.
2. Кондратенко Н. Український політичний дискурс. Текстуалізація реальності : Монографія. Одеса, 2007. 156 с.
3. Литовченко А. Господствующий дискурс и основные политические мифы современной Украины [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://cepkharkov2001.narod.ru/litovchenko.htm>.

ТЛУМАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ «JURA NOVIT CURIA» («СУД
ЗНАЄ ЗАКОНИ») ВЕРХОВНИМ СУДОМ У
ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Олександр Івасин,

*канд.юрид. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Київського національного
торговельно-економічного університету
кандидат юридичних наук*

Анотація. У статті автор розкриває зміст принципу «*jura novit curia*» («суд знає закони») на прикладі судових рішень, ухвалених Верховним судом при розгляді господарських спорів.

Ключові слова: «*jura novit curia*», «суд знає закони», принцип диспозитивності, судова практика, господарський спір.

Дослідженню принципів права та, зокрема в судочинстві, присвячені праці українських дослідників у всіх галузях права, зокрема Беляневич О.А., Дзера О.В., Зуєва Л.Є., Колодій А.М., Кузнецова Н.С., Курило М.П., Притики Д.М., Скакун О.Ф., Старчук О.В., Уварова О.О., Щербина В.С. та інших.

В свою чергу принцип «*jura novit curia*» («суд знає закони») не входить до класичного переліку принципів, які досліджуються науковцями, оскільки перебуває на межі теорії та практики.

Jura novit curia (з лат. «суд знає закони»), суть якого полягала в тому, що судді були вільні самі вибирати, які закони слід застосувати для вирішення розглянутого спору [1].

Верховний Суд, приймаючи постанови, застосовує вказаний принцип та при цьому не порушує інші принципи господарського процесуального законодавства.

Так, Верховний суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у своїй постанові від 04 березня 2020 року у справі № 917/32/17 зазначив, що ... апеляційний суд у даній справі правомірно визнав, що немає підстав для застосування до

спірних правовідносин приписів чинного законодавства України про відшкодування шкоди (збитків) власникам земельних ділянок, оскільки до моменту оформлення власником об'єкта нерухомого майна права оренди земельної ділянки, на якій розташований цей об'єкт, відносини з фактичного користування земельною ділянкою без укладеного договору оренди та недоотримання її власником доходів у вигляді орендної плати є за своїм змістом кондикційними.

Аналогічний правовий висновок викладено в постановках Великої Палати Верховного Суду від 04.12.19 у справі № 917/1739/17, від 20.11.18 у справі №922/3412/ 17, від 23.05.18 у справі 629/4628/16-ц.

При цьому, суди, з'ясувавши при розгляді справи, що сторона або інший учасник судового процесу на обґрунтування своїх вимог або заперечень посилається не на ті норми права, що фактично регулюють спірні правовідносини, самостійно здійснює правильну правову кваліфікацію останніх та застосовує для прийняття рішення ті норми матеріального і процесуального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини. Зазначення позивачем конкретної правової норми на обґрунтування позову не є визначальним при вирішенні судом питання про те, яким законом слід керуватися при вирішенні спору (аналогічну правову позицію викладено у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.10.2019 у справі № 761/6144/15-ц (провадження № 61-18064св18)).

Суд згідно з принципом *iura novit curia* ("суд знає закони") під час розгляду справи має самостійно перевірити доводи сторін (аналогічну правову позицію викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 12.06.2019 у справі № 487/10128/14-ц (провадження № 14-473цс18) та від 26.06.2019 у справі № 587/430/16-ц (провадження № 14-104цс19)).

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 04.12.2019 у справі № 917/1739/17 наголосила, що саме на суд покладено обов'язок надати правову кваліфікацію відносинам сторін,

виходячи із фактів, установлених під час розгляду справи, та визначити, яку правову норму необхідно застосувати для вирішення спору. Самостійне застосування судом для прийняття рішення саме тих норм матеріального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини, не призводить до зміни предмета позову та/або обраного позивачем способу захисту.

Аналогічна правова позиція представлена у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 30 січня 2020 року у справі № 904/1093/19, де у пункті 8.31 постанови зазначив, що оскільки самостійне застосування судом для прийняття рішення саме тих норм матеріального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини, не призводить до зміни предмета позову та/або обраного позивачем способу захисту, Суд відхиляє доводи Скаржника (підпункт 4.3 цієї постанови), що суд апеляційної інстанції змінив предмет позову [2].

Виходячи з принципу судочинства «*jura novit curia*» - «суд знає закони», неправильна юридична кваліфікація позивачем спірних правовідносин не звільняє суд від обов'язку застосувати для вирішення спору належні приписи юридичних норм, у зв'язку з чим суди мають самостійно перевіряти доводи сторін щодо застосування закону, який регулює спірні правовідносини та надати правильну правову кваліфікацію цим відносинам і зобов'язанням сторін. Аналогічна правова позиція викладена у постановках Великої Палати Верховного Суду від 12.06.2019 у справі № 487/10128/14-ц, від 26.06.2019 у справі № 587/430/16-ц та у постановках Верховного Суду від 06.11.2019 у справі № 905/2419/18 та від 13.02.2020 у справі № 921/109/19.

Отже, застосування принципу судочинства «*jura novit curia*» - «суд знає закони» саме по собі є правильним та не порушує приписів процесуального законодавства, водночас таке застосування повинно бути обґрунтованим та доцільним, проте у вирішенні спору зі справи № 914/2300/18 суд

апеляційної інстанції у застосуванні норм права не врахував суб'єктно - об'єктний склад спірних правовідносин та специфіку їх правового регулювання, відповідно, зазначаючи про застосування принципу судочинства «*jura novit curia*» - «суд знає закони», - не застосував його [3].

Таким чином, застосування принципу «*jura novit curia*» ("суд знає закони") свідчить про виконання обов'язку Верховного суду, веденого в ч. 2 ст. 2 ГПК України, керуватися завданням господарського судочинства, який превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі. При цьому таке застосування принципу «*jura novit curia*» ("суд знає закони") передбачає, що суд:

- 1) не може виходити за межі позовних вимог;
- 2) має здійснювати юридичну кваліфікацію правовідносин та належним чином визначати норми права, які слід застосувати до спірних правовідносин;
- 3) повинен застосовувати такий принцип незалежно від заяв чи клопотань сторін;
- 4) повинен не порушувати принцип диспозитивності;
- 5) враховувати, встановлені судами обставини у справі.

Література:

1. Кодекс Юстиніана. Большая советская энциклопедия : в 30 томах / Под ред. А. М. Прохоров. 3-е издание – Москва : Советская энциклопедия, 1969-1978.
2. Реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87329888> (дата звернення: 01.12.2020).
3. Реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89485053> (дата звернення: 01.12.2020).

ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЇХ МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я

Іващенко С.М.,
професор кафедри
фізичної реабілітації та біокінезіології
факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Анотація: Представлено результати дослідження з вивчення впливу рухової активності студентів закладах вищої освіти на їх ментальне здоров'я.

При оптимальному стані ментального здоров'я особистість адекватно реагує на зовнішні подразники, здатна до плідної діяльності, контролює власний емоційний стан та демонструє спроможність до засвоєння нових знань і практичних навичок.

Процес навчання в закладах вищої освіти є надзвичайно складним і відповідальним, тому що ним передбачаються інтенсивні навантаження на центральну нервову систему студентів. Тому оцінка стану ментального здоров'я в ході навчального процесу є умовою збереження ресурсу професійного здоров'я студентів.

Результати проведеного дослідження підтвердили думку про те, що оптимізація алгоритму рухової активності студентів закладів вищої освіти шляхом застосування індивідуальних тренувальних програм позитивно впливає на стан її ментального здоров'я.

Крім того, правильний руховий режим стимулює когнітивні функції центральної нервової системи студентів, що сприяє підвищенню рівня ефективності їх навчання.

Ключові слова: освіта; ментальне здоров'я; когнітивні функції.

Важливим напрямком наукової діяльності багатьох вчених з різних країн світу був пошук шляхів підтримки належного стану здоров'я осіб молодого віку протягом всього періоду їх діяльності за професійним призначенням [2, с.118].

Одним з різновидів професійної діяльності можна вважати навчання у закладі вищої освіти, тому що воно пов'язане з

екстремально високим рівнем інтелектуальних і психоемоційних навантажень [3, с.78; 6, с.8].

Результати аналізу вітчизняних і закордонних джерел наукової інформації свідчать про те, що протягом останніх років велика кількість досліджень проводилась з метою вивчення змін в організмі людей в ході професійної діяльності [7, с.46]. Деякі наукові роботи були присвячені пошуку шляхів підвищення рівня продуктивності розумової діяльності фахівців, що працюють в різних сферах народного господарства [5, с.59]. В інших наукових роботах представлена інформація про методи профілактики порушень ментального здоров'я людей, спрямовані на підтримку когнітивних функцій їх центральної нервової системи [1, с.35; 4, с.63].

Але до цього часу залишається недостатньо вивченим питання про вплив режиму рухової активності студентів на рівень їх ментального здоров'я.

Саме цьому питанню було присвячене наукове дослідження, на основі результатів якого сформовано матеріал даної доповіді [8, с.39].

Таким чином, метою дослідження було вивчення впливу різних режимів рухової активності на ментальне здоров'я та когнітивні функції мозку представників студентської молоді [].

Дослідження проводили з 2018 до 2020 року з залученням 105 студентів закладів вищої освіти Києва. При цьому були застосовані методи аналізу та синтезу наукової інформації, педагогічного спостереження та експерименту, анкетування, інтерв'ю, а також методи статистичної обробки даних.

В ході дослідження з'ясували характер впливу режиму рухової активності на рівень ментального здоров'я студентів за показниками їх самопочуття. Було встановлено, що найчастіше респонденти скаржилися на головний біль, порушення сну та швидку стомлюваність. Порушення самопочуття студентів оцінювали за інтенсивністю прояву характерних симптомів та частотою їх виникнення.

Рівень рухової активності студентів оцінювали за мето-

дикою Фремингемського дослідження на основі хронометражу та визначення індексу фізичної активності. При цьому рухову активність студентів розподіляли на п'ять рівнів: базовий, сидячий, малий, середній і високий. На основі аналізу показників рухової активності залучених до дослідження студентів їх розподілили на дві групи (основну і контрольну).

До складу основної групи чисельністю 56 осіб були зараховані ті студенти, рівень рухової активності яких був достатнім за нормативними показниками, характерними для їх віку. У студентів контрольної групи чисельністю 49 осіб рівень рухової активності був недостатнім.

Випадки порушення самопочуття студентів фіксували в протоколах дослідження та визначали протягом всього періоду спостереження. На основі отриманих даних розраховували середні показники всіх зазначених видів порушення самопочуття в обох групах студентів.

Отримані дані свідчили про те, що у студентів з достатнім рівнем рухової активності показники частоти та інтенсивності порушень самопочуття були нижчими, ніж у студентів з недостатнім рівнем рухової активності.

Результати дослідження підтверджують думку про те, що оптимізація рухової активності студентів сприяє поліпшенню їх самопочуття та підвищенню рівня їх адаптації до інтенсивних інтелектуальних навантажень, пов'язаних з навчальним процесом у закладах вищої освіти.

На основі результатів даного дослідження можна зробити такі висновки: 1. Студенти, що навчаються в закладах вищої освіти, мають різні рівні їх рухової активності. 2. Серед студентів з недостатнім рівнем рухової активності випадки порушень самопочуття бувають значно частіше, ніж серед студентів з достатнім рівнем рухової активності. 3. Оптимізація режиму рухової активності студентів сприяє покращенню їх самопочуття та підвищенню рівня їх адаптації до інтелектуальних, пов'язаних з навчальним процесом.

Література:

1. Динаміка стану здоров'я деяких категорій населення України з урахуванням регіональних особливостей його показників / під редакцією В.М. Коваленка. К.: Оріон, 2016. С. 32 – 44.
2. Досвід формування професійних якостей спеціалістів / В.Л. Савицький, Б.А. Клішевич, І.Ф. Гончаренко, В.І Єщенко. *Військова медицина України*. 2016. № 16 (2). С. 115 – 124.
3. Ісидорина В.Л., Манко І.М. Пріоритети здоров'я студентів закладів вищої освіти. Рівень валеологічної грамотності студентів. *Вісник наукової спілки студентів, аспірантів та молодих вчених*. 2017. № 1. С. 75 – 79.
4. Логвиненко О. Здоровий спосіб життя як наукове інтегроване поняття. *Молодь і ринок*. 2014. № 5. С. 62 – 65.
5. Маркович І.Ф. Медично-соціологічне дослідження факторів способу життя, професійної діяльності та особистого відношення до медичної допомоги. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2016. № 4. С. 57 – 65.
6. Оцінювання рівня сформованості цінностей здорового способу життя студентської молоді / М. Дутчак, О. Андрєєва. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2019. № 1. С. 5 – 11.
7. Редько Т.М. Проблема збереження здоров'я студентів на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти. *Чернігів: Вісник ЧНПУ*. 2015. № 124. С. 45 – 48.
8. Ivashchenko, Sergii, “Historical Preconditions of the Origin of Self-Olympic Direction of Physical Culture in Ukraine”, *Physical Education and Sport through the Centuries* (2019): Vol. 5 – Issue 2. – P. 36 – 42.

ПЕРЕНОСИМІСТЬ БЕТА-БЛОКАТОРІВ У
АМБУЛАТОРНИХ ХВОРИХ З РЕФРАКТЕРНОЮ
СЕРЦЕВОЮ НЕДОСТАТНІСТЮ, ЯКІ ОТРИМУВАЛИ
БЕЗПЕРЕРВНИЙ МІЛРІНОН

Колодяжна В.В.

студентка III медичного факультету

Швід С.О.

студентка III медичного факультету

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Науковий керівник: Шапаренко О.В. асистент

Актуальність. Рефрактерна хронічна серцева недостатність (ХСН) визначається як симптоми ХСН у стані спокою або повторне загострення ХСН, незважаючи на «оптимальну» потрійну терапію. [1,2] Більшість пацієнтів з рефрактерною ХСН потребують моніторингу та лікування гемодинаміки у відділенні інтенсивної терапії. Якщо легко оборотних причин рефрактерної ХСН не вдається виявити, необхідні більш агресивні медичні втручання. Основною метою є поліпшення гемодинаміки для зменшення симптомів та ознак ХСН (тобто задишки, втоми, набряків).[3] Медичні втручання включають інотропну реанімацію (наприклад, адренергічні агенти, інгібітори фосфодіестерази, споріднені неглікозидні інсоділятори) та можливе і супутнє застосування бета-адреноблокаторів.[1,2,3]

Мета дослідження. Дослідити дозування, переносимість та результати, пов'язані із застосуванням супутніх бета-адреноблокаторів та інотропної терапії у пацієнтів з рефрактерною серцевою недостатністю протягом перших 6 місяців терапії.

Матеріали та методи. Нами було проаналізовано дані з дослідження, що відбувалося в одному із Центрів серцевої недостатності та центру трансплантації. Шістнадцять залежних від інотропу амбулаторних хворих із термінальною рефрактерною серцевою недостатністю, які отримували безперервне

внутрішньовенне введення мілрінону. З цих пацієнтів 12 також отримували пероральний бета-блокатор; решта чотири пацієнти, які не отримували бета-блокатори, служили групою порівняння.

Результати. Для кожного пацієнта протягом 6-місячного періоду реєстрували початкові та кінцеві дози безперервного внутрішньовенного введення мілрінону та перорального лікування бета-блокаторами. Вимірювали середній пульс, артеріальний тиск, фракцію викиду та споживання кисню та розраховували 95% довірчі інтервали. Вимірювали концентрацію натрію та креатиніну в сироватці крові, а також кліренс креатиніну. У 12 пацієнтів, які одночасно отримували мілрінон та бета-адреноблокатори, середня фракція викиду базової лінії становила приблизно 18%, і вони отримували мілрінон протягом 18,6 тижнів. Сім пацієнтів отримували карведилол протягом 16,1 тижня, а п'ятеро отримували метопролол тартрат протягом 17,6 тижнів. Дозування бета-блокаторів титрували. Кінцевими добовими дозами були карведилол 42,8 мг (95% довірчий інтервал 20,3-65,4) та метопролол 42,5 мг (95% довірчий інтервал 28,0-57,2). Пацієнти продовжували отримувати іншу стандартну пероральну лікарську терапію від серцевої недостатності. Один пацієнт припинив лікування метопрололом, а інший - карведилол через гіпотонію та / або погіршення серцевої недостатності. Серцевими побічними явищами у супутній групі мілрінону та бета-блокаторів були серцева недостатність, що вимагала госпіталізації у 10 пацієнтів, та шлуночкові аритмії у одного.

Висновок. Інотропно-залежні пацієнти з рефрактерною серцевою недостатністю на кінцевій стадії переносили безперервне внутрішньовенне введення мілрінону та бета-блокаторів на додаток до діуретиків та судинорозширювальних засобів протягом 6-місячного періоду спостереження. Дозування бета-блокаторів титрували, і троє пацієнтів досягли цільової дози бета-блокаторів, встановленої для серцевої недостатності стадії А-С. Потрібні додаткові дослідження для визначення оптимального підбору та дозування комбінацій препаратів у цій популяції.

Література:

1. Jessup M, Brozena S..Heart Failure.. N Engl J Med, 348 (2003), pp. 2007-18
2. Toishi Sharma, Kathir Balakumaran, Varun Tandon, Nihar Shah, Sabeena Arora Patient Attributes Associated With Better Long-Term Outcomes on Palliative Milrinone
3. Yancy CW, Jessup M, Bozkurt B, Masoudi FA, Butler J, McBride PE, Casey DE, Jr, McMurray JJV, Drazner MH, Mitchell JE, Fonarow GC, Peterson PN, Geraci SA, Horwich T, Januzzi JL, Johnson MR, Kasper EK, Levy WC, Riegel B, Sam F, Stevenson LW, Tang WHW, Tsai EJ, Wilkoff BL. 2013 ACCF/AHA Guideline for the Management of Heart Failure. *Circulation*. 2013;128:e240–319

УДК 622.41.012.2

Інформаційні технології

УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кривенко Г. М.

*доцент кафедри технології захисту
навколишнього середовища та охорони праці*

Керкер В. В.

*студент інституту архітектури,
будівництва та енергетики
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Анотація: Розглянуто більш широке трактування охорони праці, яке представлено у трьох її наступних аспектах: безпека, здоров'я, та психосоціальна складова добробуту працівників. Запропоновано проводити наступні заходи: формування стратегічної програми праці визначення основних практичних кроків покращення безпеки та здоров'я працівників; аналіз, оцінку та управління ризиками на моделі безперервного покращення процесів (цикл Демінга).

Ключові слова: безпека, здоров'я, психосоціальна складова, ризик, цикл.

В Україні понад 1600 компаній надають ІТ-послуги. Особливістю цієї галузі також є наявність великої кількості самозайнятих спеціалістів.

Видається, що працівникам сфери інформаційних технологій не загрожують виробничі ризики. Проте у сфері матеріального виробництва з розвитком науки та техніки появляються принципові нововведення, що призводять до докорінної зміни знарядь праці, технології, методів оброблення інформації. Забезпечення безпеки – це складний процес, де людський фактор має найбільш вагоме значення. На працюючу людину посилюється вплив нових, раніше не відомих чи мало вивчених різних несприятливих виробничих та психоемоційних чинників, серед яких особливо важливими є психофізіологічні. Програмісти та інші фахівці ІТ-сфери піддаються колосальному розумовому напруженню. Це велике навантаження на мозок людини. Людина програє комп'ютерам за багатьма показниками (табл. 1), тому для підтримки працездатності вимагає певних умов [1].

Таблиця 1. Порівняння якісних характеристик та властивостей людини

Характеристика персонального комп'ютера	Властивості людини
Нездатний до аналізу подій	Здатна розпізнавати і використовувати інформацію
Висока точність, швидкість та оптимальність обчислень	Обчислювальні можливості людини обмежені
Навчання швидке, адаптивне, але обмежене програмою, яка використовується	Здатність до вирішення логічних завдань залежить від багатьох факторів: навчання, вік, психофізіологічний стан
Байдужість до результатів роботи і, відповідно, незалежність їх від зовнішніх та внутрішніх чинників	Зацікавленість у результатах роботи, що може впливати на їх об'єктивність

Отже, удосконалення системи управління охороною праці у ІТ-індустрії є актуальним.

Загалом сучасний підхід до питань з охорони праці в організації зазнав значного зміщення в сторону "людино-центризму". Цей підхід передбачає забезпечення не лише нормальних та безпечних умов праці, усунення шкідливих факторів виробничого середовища, запобігання ушкодженню фізичного здоров'я, а й підтримку психологічного здоров'я шляхом створення здорових психосоціальних умов праці зі збереженням продуктивності, стимулювання творчого мислення та нестандартного вирішення складних завдань, залучення працівників до активної профілактики порушень стану здоров'я та психосоціальних умов праці.

Таким чином зараз у центрі уваги організації не просто безпека праці, а більш широке її трактування, яке можна представити у трьох її наступних аспектах: безпека, здоров'я та психосоціальна складова добробуту працівників. Це є загальносвітова тенденція – перегляд понять "охорона праці", "безпека праці" та запровадження поняття "безпека та здоров'я працівника на роботі" [2].

Для удосконалення системи управління охороною праці у ІТ-індустрії запропоновано проводити наступні заходи:

- аналіз, оцінку та управління ризиками на моделі безперервного покращення процесів (цикл Демінга), коли є циклічність здійснення послідовних етапів: планування, виконання, перевірка та коригування запланованих заходів;

- формування стратегічної програми визначення основних практичних кроків, що дасть змогу покроково контролювати та направляти дії усіх зацікавлених осіб щодо безпеки та здоров'я працівників на роботі.

Література:

1. Кальянов А. В. Психология безопасности труда. 2008. 32 с.
2. ISSA - International Social Security Association. Vision Zero: Proactive Leading Indicators. A guide to measure and manage safety, health and wellbeing at work. ISSA, Geneva, Switzerland. 2020. 48 p. URL: http://visionzero.global/sites/default/files/2021-01/2-VZ_Indicators092020.pdf.

ПРОБЛЕМА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОБІЗНАНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРО ПРИНЦИПИ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ТА
ШКІДЛИВОГО ВПЛИВУ ФАСТ-ФУДУ, ЩО КОРЕЛЮЄ ЗІ
СКАРГАМИ ТА СИМПТОМАМИ, ЯКІ ХАРАКТЕРНІ ДЛЯ
ЗАХВОРЮВАНЬ ШЛУНКОВО-КИШКОВОГО ТРАКТУ

Іванова Олена Миколаївна

викладачка внутрішньої медицини,
невідкладних станів у внутрішній медицині,
сімейної медицини та геронтології

Максименко Олена Сергіївна

студентка 3-го курсу
спеціалізації «Лікувальна справа»
Херсонський базовий медичний фаховий коледж
Херсонської обласної ради
м. Херсон, Україна

Анотація: Досліджували інформаційну обізнаність студентів щодо раціонального харчування та зв'язок зі скаргами та симптомами, що характерні для захворювань травної системи. З'ясували, що інформованість напряду корелює з виникненням скарг та симптомів захворювань шлунково-кишкового тракту. Це може бути використано для проведення профілактичних заходів серед студентів.

Ключові слова: раціональне харчування, фаст-фуд, захворювання шлунково-кишкового тракту, санітарно-просвітницька діяльність; здоровий спосіб життя.

Abstract: We were studied students' informational awareness of nutrition and the relationship with complaints and symptoms characteristic of digestive diseases. We studied that awareness directly correlates with the emergence of complaints and symptoms of diseases of the gastrointestinal tract. It can be used for preventive measures among students.

Key words: rational nutrition, fast food, diseases of the digestive tract, sanitary and educational activities; healthy lifestyle.

Харчування – один із найважливіших факторів, що визначає здоров'я людини, її фізичний, психологічно-емоційний стан та

підтримує життєдіяльність її організму. Від належної якості харчування залежить здатність людини зменшити деструктивний вплив екзогенних стресорів, гомеостаз організму, а також рівновага соціально-психологічного клімату у соціумі [1,3 с. 33].

Проблема раціонального харчування особливо гостро постає у сучасному індустріальному суспільстві. Серед різних вікових груп населення найбільша увага зосереджується на молоді. Адже саме серед учнів та студентів, що навчаються у різних закладах освіти, найчастіше виникають проблеми з дотриманням правильності та збалансованості харчування. Таке недотримання раціону, часте вживання їжі з фаст-фуду зумовлює ризик розвитку захворювання різних систем організму, шлунково-кишкового тракту зокрема, що проявляється у відповідних скаргах та симптомах.

В Україні багато науковців досліджують проблему раціонального та здорового харчування, зокрема В. Смоляр, О. Волошин, Н. Зубар, Ю. Григоров та ін. Матеріали досліджень і публікацій показують, що у більшості населення порушений режим харчування, структура харчового раціону і кількість приймання їжі [2, с.129].

Тенденція до розвитку зазначених проблем пов'язана з якістю та характером харчування, що визначається низькою спроможністю молоді у забезпеченні повноцінного харчового раціону, стійкими порушеннями структури харчування, значним поширенням аліментарно залежної патології. Також це безпосередньо пов'язано з рівнем інформаційної обізнаності серед студентів, щодо основ раціонального харчування [4, с. 10].

Визначення рівня обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та виявлення основних груп скарг та симптомів, які найчастіше виникають, дозволить визначити стратегію щодо розробки алгоритмів інформаційно-комунікаційного забезпечення молоді, **тому обрана тема є актуальною.**

Метою дослідження є визначення рівня інформаційної обізнаності студентів про принципи раціонального харчування

та шкідливого впливу фаст-фуду, та здатність до кореляції зі скаргами та симптомами, які характерні для захворювань шлунково-кишкового тракту.

Серед провідних завдань, на які спрямоване дослідження, визначаємо наступні:

1. Аналіз літературних джерел за обраною темою дослідження.
2. Визначення рівня інформаційної обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та шкідливого впливу фаст-фуду.
3. Визначення у студентів основних скарг та симптомів, що характерні для дисфункції шлунково-кишкового тракту.
4. Аналіз отриманих даних проведеного дослідження за обраними методиками.
5. Створення рекомендацій для студентів щодо організації їх здорового та раціонального харчування.

Цільова аудиторія, на яку спрямоване дослідження: студенти 3-х курсів спеціалізацій «Лікувальна справа» та «Сестринська справа» Херсонського базового медичного фахового коледжу Херсонської обласної ради.

Методи дослідження: З метою визначення рівня обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та виявлення основних скарг та симптомів з боку роботи шлунково-кишкового тракту нами було проведено дослідження методом анкетування серед студентів Херсонського базового медичного фахового коледжу спеціалізацій «Лікувальна справа» та «Сестринська справа», третього року навчання. У дослідженні взяли участь 35 осіб (респондентів) за першою методикою та 35 осіб за 2 методикою. Вікова категорія респондентів 18-20 років.

Для дослідження було розроблено 2 тестові методики:

1. Тестування на оцінка рівня інформаційної обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та шкідливий вплив фаст-фуду (табл.1).

Таблиця 1

Оцінка рівня інформаційної обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та шкідливий вплив фаст-фуду

№	Питання	Інваріанти
1	На вашу думку, чи впливає режим харчування та склад харчування на здоров'я людини?	1. Так 2. Не впливає 3. Не міркував(ла)
2	Чи додержуєтесь ви принципів здорового харчування?	1. Не знайомий(ма) з принципами 2. Не регулярно 3. Так 4. Ні
3	Ви часто вживаєте солодкі газовані напої?	1. Так 2. Не вживаю 3. Не часто
4	Чи снідаєте ви?	1. Так 2. Не маю бажання 3. Не завжди встигаю 4. Не маю звички снідати
5	Як часто ви вживаєте овочі та фрукти?	1. Кожен день 2. 1-3 р. на тиждень 3. 1-2 р. на місяць 4. Рідше ніж 1 р. на місяць
6	Чи вживаєте ви продукцію фаст-фуд (продукти швидкого харчування)?	1. Так, фактично кожен день 2. 1-3 р. на тиждень 3. 1-2 р. на місяць 4. Не вживаю
7	Чому ви вживаєте фаст-фуд?	1. Це швидко та не дорого, зручно та смачно 2. Не завжди маю можливість з'їсти домашньої їжі

2. Тестування на визначення у студентів основних скарг та симптомів, що характерні для дисфункції шлунково-кишкового тракту (табл.2).

Таблиця 2

Визначення у студентів основних скарг та симптомів у роботі шлунково-кишкового тракту

№	Питання	Інваріанти
1	Як часто ви пропускали заняття протягом останнього семестру навчання через відчуття болю в шлунку або (та) в животі?	1. Хоча б 1 раз 2. Періодично 3. Ніколи

2	Як часто Ви відчуваєте печію?	1. Часто 2. Інколи 3. Ніколи
3	Чи буває у Вас здуття живота?	1. Так 2. Інколи 3. Ні
4	Чи відчували ви коли-небудь болі в епігастрії, що пов'язані з їжею?	1. Так 2. Ні
5	Чи буває у Вас відчуття нудоти, пов'язане з їжею?	1. Часто 2. Деколи 3. Ніколи
6	Чи є який-небудь вид їжі, який ви обмежуєте в споживанні?	1. Жирна 2. Солоня 3. Смажена 4. Солодка 5. Немає обмежень
7	Чи звертались ви хоча б раз до сімейного лікаря з вище зазначеними скаргами?	1. Так 2. Ні

Дослідження проводилося за допомогою ІКТ Google-forms (Тестові завдання).

Отримані результати: Після інтерпретації та статистичної обробки показників за двома методиками, були отримані наступні результати:

За першою методикою «Оцінка рівня інформаційної обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та шкідливий вплив фаст-фуду» обраховано показники у числовому та відсотковому відношенні (табл. 3).

Таблиця 3

Результати дослідження за тестом «Оцінка рівня інформаційної обізнаності студентів про принципи раціонального харчування та шкідливий вплив фаст-фуду»

Номер питання	Варіанти відповідей	Статистично обраховані показники
1	1. Так	20 (57%)
	2. Не впливає	10 (29%)
	3. Не міркував(ла)	5 (14%)

2	1. Не знайомий(ма) з принципами	1 (3%)
	2. Не регулярно	20 (57%)
	3. Так	4 (11%)
	4. Ні	10 (29%)
3	1. Так	15 (43%)
	2. Не вживаю	5 (14%)
	3. Не часто	15 (43%)
4	1. Так	9 (26%)
	2. Не маю бажання	6 (17%)
	3. Не завжди встигаю	15 (43%)
	4. Не маю звички снідати	5 (14%)
5	1. Кожен день	5 (14%)
	2. 1-3 р. на тиждень	16 (46%)
	3. 1-2 р. на місяць	14 (40%)
	4. Рідше ніж 1 р. на місяць	0 (0%)
6	1. Так, фактично кожен день	7 (20%)
	2. 1-3 р. на тиждень	10 (29%)
	3. 1-2 р. на місяць	18 (51%)
	4. Не вживаю	0 (0%)
7	1. Це швидко та не дорого, зручно та смачно	20 (57%)
	2. Не завжди маю можливість з'їсти домашньої їжі	15 (43%)

За другою методикою «Визначення у студентів основних скарг та симптомів у роботі шлунково-кишкового тракту» обраховано показники у числовому та відсотковому відношенні (табл. 4).

Таблиця 4
Результати дослідження за тестом «Визначення у студентів основних скарг та симптомів у роботі шлунково-кишкового тракту»

Номер питання	Варіанти відповідей	Статистично обраховані показники
1	1. Хоча б 1 раз	20 (57%)
	2. Періодично	10 (29%)
	3. Ніколи	5 (14%)
2	1. Часто	12 (34%)
	2. Інколи	20 (57%)
	3. Ніколи	3 (9%)
3	1. Так	15 (43%)
	2. Інколи	10 (28,5%)
	3. Ні	10 (28,5%)

4	1. Так	25 (71%)
	2. Ні	10 (29%)
5	1. Часто	10 (29%)
	2. Деколи	18 (51%)
	3. Ніколи	7 (20%)
6	1. Жирна	8 (22,5%)
	2. Солоні	6 (17%)
	3. Смажена	8 (22,5%)
	4. Солодка	3 (9%)
	5. Немає обмежень	10 (29%)
7	1. Так	20 (57%)
	2. Ні	15 (43%)

В результаті статистичної обробки результатів встановлено, що більшість студентів хоча б один раз пропускали заняття через відчуття болю у шлунку або животі. Переважна більшість респондентів має відчуття печії, здуття живота, нудоти, пов'язані з прийомом їжі. Також у більше половини студентів виникає біль у епігастрії після їди. Майже всі студенти обмежують себе у якому-небудь виді їжі. Водночас з цим не всі звертаються до сімейних лікарів за консультацією. Проте отримані дані свідчать, що переважна більшість респондентів, хоча б епізодично, мали прояви гастроентерологічних захворювань, але жоден зі студентів у повному обсязі не має уявлення про основи та принципи раціонального харчування. Про це свідчать відповіді щодо вживання у їжу газованих напоїв, фаст-фуду, не усвідомлення їх шкідливого впливу, відсутності у переважної більшості звички нормально снідати ранку.

Зважаючи на отримані дані, нами було розроблено рекомендації для студентів щодо організації їх здорового та раціонального харчування, які містять впровадження в навчальних закладах, в рамках виховної діяльності, заходів для підвищення рівня інформаційної обізнаності, а саме проведення кураторських годин за тематикою дослідження таких як, «Основи раціонального харчування», «Ми те, що ми їмо», «Раціональне харчування – основа здорового способу життя», «Їжа: друг чи ворог?», «Вегетаріанство: користь чи шкода». Також рекомендується запровадити низку санітарно-просвітницьких заходів, щодо висвітлення причин

виникнення гастроентерологічних захворювань, ролі раціонального харчування у профілактиці захворювань шлунково-кишкового тракту, засобів усунення ризику їх формування.

Література:

1. Гуліч М. П. Здоров'я людини: наукові основи харчування [Електронний ресурс] / М. П. Гуліч. – Режим доступу: [<http://www.health-ua.org/archives/health/20.html>].

2. Гуліч М. П. Раціональне харчування та здоровий спосіб життя – основні чинники збереження здоров'я населення / М. П. Гуліч // Проблемы старения и долголетия, 2011. – Т. 20. – № 2. – С. 128–132.

3. Цимбаліста Н. В. Стан фактичного харчування населення та аліментарно обумовлена захворюваність / Н. В. Цимбаліста, Н. В. Давиденко // Проблеми харчування. – 2008. – № 1–2. – С. 32–35.

4. Effect of reducing total fat intake on body weight: systematic review and meta-analysis of randomised controlled trials and cohort studies / [L. Hooper, A. Abdelhamid, H. J. Moore etc.] // British Medical Journal. – 2012. – № 345. – P. 1–15.

УДК 37.082 +378.1

Педагогічні науки

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Островська Маріанна Ярославівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та психології

Закарпатського угорського

інституту ім. Ф.Ракоці І,

м.Берегово, Україна.

Анотація: У статті показано, що в питаннях запровадження Концепції сталого розвитку, основну роль слід відвести зміні парадигми освітнього процесу, його переорієнтації з механічної передачі знань на формування у людини інноваційно-гуманістич-

ного світогляду та соціально-відповідальних форм взаємодії із природним оточенням. Такий процес спонукає до удосконалення науково-методичного супроводу інноваційної еколого-економічної освіти, яка інтенсивно розробляється в парадигмі «Освіта для сталого розвитку».

Ключові слова: *сталий розвиток, реформи в освіті, освіта для сталого розвитку, науково-методичний супровід.*

I. Вступ

Науковці і спеціалісти, що працюють у галузі вивчення і прогнозування наслідків незворотних, експоненційно наростаючих процесів руйнування «сфери життя», стверджують, що розв'язати створені людством упродовж тисячоліть проблеми, через розробку нових та впровадження відомих екологічно чистих, енерго- і ресурсозберігаючих технологій вже неможливо. Можливості природи – вичерпні, в розділеному на багатих і бідних світі, точиться неперервна боротьба за розподіл та використання природних ресурсів (насамперед енергетичних, водних і навіть повітря), яка в недалекому майбутньому може набути навіть характеру внутрішньовидової боротьби за існування [4, с.16-18].

II. Виклад основного матеріалу.

Сучасна освічена людина, наділена можливістю мислити, аналізувати, прогнозувати, підпорядкувала і, в значній мірі, змусила всі природні екосистеми працювати на свої потреби, нещадно вичерпуючи їх ресурси та можливості. Розширення енергетичної і, як наслідок, еколого-економічної сфери впливу людини до всепланетарних масштабів стало основною причиною втрати рівноваги між природними екосистемами та індустріальними, технологічними і демографічними потребами урбанізованого суспільства. Основними причинами, які привели до такої критичної ситуації, слід вважати: скінченність розмірів планети Земля (обмеженість ресурсної бази), демографічну ситуацію, урбанізований спосіб життя і неперервне нарощування тиску людини на природу.

Сталий розвиток. Провідними вченими світу була запропонована модель сталого розвитку суспільства (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), яка висуває новий погляд на взаємовідносини

людства і довкілля. Під сталим розвитком суспільства розуміють ситуацію, коли вплив на природне середовище перебуває в межах господарської ємності ландшафту, коли природна основа існування людини не руйнується. У сучасних трактуваннях, сталий розвиток - це система взаємоузгоджених інноваційних управлінських, економічних, соціальних, природоохоронних заходів, спрямованих на формування системи суспільних відносин на засадах довіри, партнерства, солідарності, консенсусу, етичних цінностей, безпечного навколишнього середовища, національних джерел духовності. Зреалізувати ідею сталого розвитку можна лише за умов усвідомлення та дотримання наступних установок [7,8]:

- економічний розвиток у відриві від екології призведе до перетворення Землі в пустелю;

- екологія без економічного розвитку закріплює бідність і несправедливість;

- екологія без права на дію неможлива, право на дію без екології є шляхом до колективного знищення.

У самому загальному вигляді, в концепції сталого розвитку суспільства, орієнтованого на оптимальне задоволення потреб людей, забезпечення достатньої якості життя, раціонального використання природних ресурсів і збереження довкілля, основна увага акцентується на створенні таких передумов:

- політична система має забезпечити участь широкої громадськості у прийнятті всіх важливих рішень;

- економічна система повинна вміти організувати розширене виробництво та науково-технічний прогрес на власній основі і забезпечувати збереження еколого-ресурсної бази;

- соціальна система покликана знімати напруження, що виникають в процесі економічного розвитку;

- міжнародна система повинна сприяти розвитку демократії, прав і свобод особистості, торгових та фінансових зв'язків на взаємовигідній основі.

Тобто, перехід до сталого розвитку визначає стратегію співпраці держав у XXI столітті, особливо у питаннях збереження

біосфери та існування людського роду. У цьому контексті саме рівень еколого-економічної культури особистості та спільноти в цілому визначає стан природного довкілля і внутрішній світ кожної людини. При цьому особливого значення набуває процес виховання в кожній людині сучасного еколого-економічного світогляду, бережливого ставлення до природи, розуміння домінант природних благ над штучно створеними матеріальними цінностями, усвідомлення розумної необхідності власних потреб, відсутності споживацької психології, готовності добровільно підпорядкувати свої інтереси законам природи, інтересам суспільства [5].

Освіта для сталого розвитку (ОСР). Генеральна Асамблея ООН відводить освіті головне місце серед пріоритетів сталого розвитку в XXI столітті. У «Порядку денному на XXI століття» зазначається, що «освіта є фундаментом сталого розвитку» і головним інструментом для створення гуманного та рівноправного суспільства, а ООН відносить освіту до трьох основних складових індексу людського розвитку (разом з ВВП на душу населення та середньою тривалістю життя). В багатьох документах ООН, в загальних рисах визначено завдання й підходи до розбудови системи ОСР, (найбільш повно в Програмі «Десятиріччя освіти для сталого розвитку на 2005–2014 рр.»). У 2014 р. ЮНЕСКО впроваджує Глобальну програму дій для ОСР, мета якої – інтегрувати сталий розвиток в освіту та освіту в сталий розвиток [7,8].

Традиційна освіта, розбудована на основі знаннєвої парадигми та діюча за законами адміністративно-бюрократичного управління, неспроможна адекватно реагувати на сучасні виклики, оскільки: динаміка росту обсягів інформації, якою володіє людство і суспільних змін швидко наростають, а знання часто застарівають ще до закінчення терміну навчання.

Під ОСР розуміють освітній процес, спрямований на набуття людиною науково-обґрунтованих знань, умінь і навичок, що сприяють формуванню екологічно свідомого суспільства, формування нових світогляду, цінностей, сприяють розвитку

соціуму, який здійснює соціально орієнтований, економічно життєздатний і екологічно збалансований спосіб життя. ОСР націлена на набуття знань і навичок, що сприяють формуванню еколого-економічно свідомого суспільства, нового світогляду, цінностей, а також розвитку, який є соціально бажаним, економічно життєздатним і екологічно збалансованим. Концепція збалансованого розвитку передбачає переорієнтацію освіти в напрямі інноваційно-гуманістичного ставлення до довкілля, відмови від застарілих моделей виробництва і споживання, гармонізації розвитку соціальних, економічних і екологічних процесів. Мета системи ОСР – становлення та розвиток неперервної освіти впродовж життя, забезпечення відповідності швидкозмінним вимогам ХХІ століття, соціальним, економічним і екологічним потребам розвитку світу, запитам особистості, суспільства, держави [1,3,6].

Головним у процесі запровадження ОСР – має стати освіта в дії і для дії, тобто всі, хто вчаться мають набути знання, уміння і навички, які необхідні для дій в умовах сталого розвитку. Вкрай важливо формувати в людей уміння встановлювати ефективну взаємодію між собою та іншими, світом узагалі, думати та діяти нестандартно, творчо, креативно. Сталий розвиток не можливий без постійного суспільного діалогу, участі громадян у житті суспільства, їхньої активної позиції. Сталий розвиток не можливий і без, толерантного та міжкультурного співробітництва між народами різних культур, релігій та політичних уподобань.

У цьому контексті саме рівень освіченості особистості та спільноти в цілому визначає стан природного довкілля і внутрішній світ кожної людини. При цьому особливого значення набуває процес виховання в кожній людині сучасного еколого-економічного світогляду, бережливого ставлення до природи, розуміння домінанти природних благ над штучно створеними матеріальними цінностями, усвідомлення розумної необхідності власних потреб, відсутності споживацької психології, готовності добровільно підпорядкувати свої інтереси законам природи, інтересам розвитку суспільства. ОСР покликана генерувати

сенси і цінності буття, через які людство у змозі створити умови для сталого розвитку цивілізації.

Це потребує революційних змін в організаційній структурі та змісті сучасної загальної середньої і вищої освіти, бо рівень еколого-економічної культури особистості та спільноти в цілому визначає стан природного довкілля і внутрішній світ кожної людини. ОСР не під силу вчителю/викладачу одного предмета, це робота багатопланова, безперервна і розвиваюча, її доцільно реалізувати комплексно з участю вчителів початкових класів, учителів-предметників закладів загальної середньої та вищої освіти, вона має зреалізовуватися за принципом «освіта упродовж всього життя». Головним завданням сучасної ОСР слід вважати:

- засвоєння наукових знань про взаємозв'язок та взаємовплив природи, суспільства і людської діяльності;
- розуміння багатогранної цінності природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема;
- формування в людей знань про цілісну наукову картину світу, взаємозв'язок і протиріччя між природою і суспільством;
- оволодіння нормами правильної поведінки в навколишньому середовищі і серед людей, розвиток потреби спілкування з природою;
- активізація науково обґрунтованої діяльності з охорони природи й поліпшення навколишнього середовища.

Науково-методичні засади реалізації ОСР потребують нових навчальних програм, підручників, навчально-методичних посібників в яких мають домінувати ідеї сталого розвитку суспільства. Освітній процес має базуватися на сучасному принципі випереджальності науки над природо перетворювальною діяльністю, стати безперервним, здійснюватися в дошкільний, шкільний, студентський і післядипломний періоди за принципом «освіта упродовж життя». Щоб досягти найбільшого освітньо-виховного ефекту у формуванні ідей сталого розвитку, науково-методичні засади освіти мають розроблятися у тісній співпраці педагогів, психологів, соціологів, ґрунтуватися на

сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки і практики [2,с.18-20]. Система сучасної науково-методичної роботи, має бути спрямована на формування еколого-економічної культури педагогів, неперервного оновлення та прирощення їх знань, продукування нових педагогічних ідей, узагальнення та поширення інноваційного педагогічного досвіду в галузі запровадження сталого розвитку. Зміст освіти, освоєння нових навчальних, створення авторських програм, викладання нетрадиційних дисциплін, пошук оригінальних методик викладання – усе це має сприяти суб'єктам освітнього процесу стати на шлях творчої дослідницької роботи. На сучасному етапі розвитку ОСР науково-методичну роботу доцільно вести за такими основними напрямками:

- удосконалення змісту науково-методичної роботи ОСР, відповідно до економічних, політичних, соціально-культурних умов розбудови сталого розвитку й оновлення освітнього процесу;

- поглиблення філософсько-педагогічних знань всіх суб'єктів освітнього процесу, що спрямовані на вивчення педагогами теорії і методики сучасних технологій, основ психології, етики, естетики, поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета ОСР та методики його викладання;

- освоєння методики викладання ОСР; випереджувальний розгляд питань методики вивчення складних розділів навчальних програм з демонструванням відкритих (показових) занять; удосконалення методики застосування наочних посібників, технічних засобів та ІКТ технологій навчання, дидактичних матеріалів.

Методологічною основою змісту ОСР мають стати географічні та природно-кліматичні особливості регіону, які складають основу національних та загальнолюдських цінностей, зосередженість на актуальних регіональних проблемах та перспективних інтересах людей, які тут живуть, тобто сталого розвитку взагалі. Комплексний підхід до змісту науково-методичної діяльності з проблеми ОСР передбачає обов'язко-

вість тісного зв'язку цієї роботи з іншими видами підготовки суб'єктів освітнього процесу, насамперед: світоглядних і загальнокультурних з психолого-педагогічними і науково-технічними. У цілому ж науково-методична робота ОСР має стати складовою єдиної системи неперервної освіти і розуміється як цілісна, заснована на досягненнях науки, інноваційного досвіду і взаємопов'язаних заходів, дій, засобів, спрямованих на підвищення професійної майстерності педагогів, розвиток творчого потенціалу педагогічних колективів, досягнення оптимальних результатів розвитку особистості в умовах сталого розвитку. Стратегія ОСР має базуватися на сучасному принципі випереджальності науки над природо перетворювальною діяльністю людей, вона має носити інноваційний характер. ОСР покликана навчити майбутнього громадянина, на основі отриманих знань критично і творчо мислити, використовувати знання як у професійній, так і в суспільно-політичній діяльності. Саме ОСР окреслює для людини основні контури світу справжньої, а не масової культури, в яку вписані дійсні цінності, саме освіта переконує в тому, що добро і краса не менш важливі для життя, ніж добробут і технічні пріоритети сучасного життя. У свою чергу, лише освічена, творча людина може бути здатною до змін та інновацій, і, що головне, до системного інноваційно-гуманістичного мислення, усвідомлених і цілеспрямованих дій. Тільки творчо сформована особистість стає активним суб'єктом суспільних відносин та розбудови сталого суспільства [4, с.96].

III. Висновки.

Людство має можливість обрати, або шлях освіти для сталого розвитку, або шлях до всесвітньої катастрофи і самознищення. Цивілізовані, народи покликані захищати і множити добро, освітою і законами утверджувати в суспільстві, суспільній свідомості вищі духовні цінності людського життя. Ефективність запровадження концепції сталого розвитку визначається змістом і якістю освіти – організацією освітнього процесу і вимагає, щоб науково-

методична робота в галузі охорони і збереження довкілля носила прогностичний, системний, комплексний характер. Показано, що запровадження сталого розвитку потребує нової педагогічної культури та мислення, нових педагогічних моделей, нового педагогічного змісту, зміни освітньої місії загалом. ОСР покликана генерувати смисли і цінності буття, через які людство у змозі створити умови для сталого розвитку цивілізації.

Література:

1. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку. – Дніпропетровськ: Роял Принт, 2011. 200 с.
2. Жерносек І.П. Науково-методична робота в загально-освітній школі: Навч.-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. 160 с.
3. Пометун Е.І. Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в українській школі// Український педагогічний журнал. 2015. № 1. С.171-182.
4. Химинець В.В. Еколого-економічна освіта в контексті сталого розвитку. – Ужгород: Два кольори, 2009. 220 с.
5. Химинець В.В. Роль інноваційної освіти у сталому розвитку територіальних еколого-економічних систем// Науковий вісник УжНУ. Серія: Економіка. - 2016. в.1(47). т.2. С.39-44.
6. Хмелевська О.М. Освіта для сталого розвитку: зміст та інституції// Демографія та соціальна економіка, 2018, № 1 (32).
7. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives/ UNESCO Education Sector. 2017. 67 p.: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/247444e.pdf> .
8. Global Action Programme (GAP) on Education for Sustainable Development (ESD): Goals and Objectives / UNESCO: <https://en.unesco.org/gap/goalsand-objectives/> =en.

КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТИ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ: РЕАЛІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СВІТУ

Писар Н.Б.

д.е.н., доцент, професор кафедри маркетингу
Державного університету телекомунікацій
м. Київ, Україна

Анотація: *процеси глобалізації детермінують становлення інтернаціоналізації та розвиток інтелектуалізації економіки. Змінні економічні, науково-технічні, політичні та інші чинники зовнішнього середовища культивують нові професійні якості фахівців. В таких умовах, концепція освіти упродовж життя є важливим чинником життєдіяльності людей, які реагують на зміни економічного світу і стежать за розвитком цифрової економіки.*

Ключові слова: *глобалізація, інтернаціоналізація, інтелектуалізація, цифрова економіка, концепція напіврозпаду знань.*

Текст доповіді : гіпотетичне прогнозування розвитку економіки відхиляє фантастику про виконання програмними роботами рутинних операцій, що автоматизує 40% робочих місць та надасть людям можливість творчо і креативно підходити до наповнення цінними і якісними властивостями продуктів, що є перевагою для зростання їх доданої вартості. Визначальним чинником успіху серед конкурентів стає довгострокове стратегічне бачення місії, чітке формування цілей і цінностей діяльності компаній, а значить чітка відповідь на запитання: *як допомогти суспільству стати кращим?*. Якщо працівник буде відкритий до інновацій, з творчими підходами та мати стратегічне бачення – буде запитуваним на ринку. Для збереження інтелектуального потенціалу нової моделі економіки (*sharing economy*) стає життєво необхідним забезпечити розвиток конкурентоспроможної системи освіти, яка стає усе більше доступною як в умовах пандемії так і під впливом глобалізації та інформатизації, що відкривають

можливості доступу до освіти авторитетних закладів світу. Погоджуючись з думкою Т. Біксона [1], освіта стає ключовою детермінантою економічних результатів і потенціалу країн світу. Характерними рисами глобалізації у галузі освіти є уніфікація знань, загальне прагнення країн світу до досягнення високої якості освіти.

Відомо, що ЮНЕСКО [2] оголосило XXI ст. століттям освіти, таким чином визнавши освіту рушійною силою не лише у розв'язанні глобальних проблем, які переживає людство, а й у формуванні духовних підвалин нової цивілізації, адже глобалізація пов'язана передусім із визнанням освітньої нерівності. Така тенденція збільшує «відтік інтелекту» за кордон, що виражається у велике демографічне лихо при будівництві вільної, незалежної, суверенної України. Основною проблемою освітнього простору постає визнання дипломів студентів у тій чи іншій країні. За таких обставин національні системи вищої освіти поповнюються освітніми провайдерами неформальної освіти.

Сучасна бізнес-освіта має executive характер, а міжнародні компетенції в Україні мало проявляються. Прикладне застосування світових підходів та інновацій до проблем бізнесу має бути інтенсивніше в динамічних процесах економіки. Тому, зв'язок теорії з практикою повинен забезпечуватися участю студента у реальних проектах під керівництвом викладача та фахівця від фірми-замовника, вирішенням ситуативних завдань, проведенням рольових ігор, імітацій, а також за допомогою створення навчальних галузевих структур при великих фірмах та підприємствах.

Реалії економічного світу формують концепцію освіти уподовж життя. З наукової точки зору ідея безперервної освіти пов'язана з концепцією напіврозпаду знань (concept of the «half-life of knowledge») австрійсько-американського економіста Фріца Махлупа, який звернув увагу на відстань, що характеризує якість та глибину знань, отриманих у минулому, їхню відповідність сучасним вимогам. Період напіврозпаду знань визначають як час

після завершення навчання, протягом якого професіонали втрачають половину первинної компетентності. Вважають, що період напіврозпаду знань у різних сферах діяльності людини може складати від декількох місяців до 5-10 років. На думку іншого дослідника з Інституту Світової економіки імені Фернана Броделя (Бразилія) Пітера Т. Найта, напіврозпад знань може мати неоднакову тривалість. Виокремлюють знання з коротким та довгим періодами напіврозпаду. Знання з коротким напіврозпадом здобувають швидко, їхня актуальність є ситуативною (це знання з використання програмного забезпечення, частина технічних і професійних навичок тощо), а от до знань із довгим періодом напіврозпаду належить знання мови, логіки, математики, теоретичної частини професійного навчання. Традиційна академічна освіта впродовж тривалого періоду часу забезпечує людей знаннями, що залишаються актуальними доволі довго і виступають базовим підґрунтям для здобуття знань, які через ті чи ті обставин можуть бути замінені на інші, більш сучасні. У контексті професійного навчання важливою є визначення одиниці виміру старіння знань фахівця, яку розглядають як період «напіврозпаду» компетентності. Так, зниження компетентності на 50% унаслідок появи нової інформації свідчить, що для багатьох професій цей період настає менш ніж через 5 років. Іншими словами, стосовно системи вищої освіти втрата знань настає раніше, аніж закінчується навчання, а тому вирішити цю проблему можна шляхом запровадження безперервної освіти [3].

Попри різні труднощі розвитку бізнес-освіти в Україні, потрібним є розвиток інтересу до цієї проблеми. На усвідомлення важливості цієї проблеми впливають також і зовнішні ініціативи, а це: ООН, ЮНЕСКО, Міжнародної організації праці, Ради Європи, Європейської Комісії, а також резолюції, конвенції, меморандуми, рекомендації, схвалені багатьма всесвітніми й регіональними форумами з проблем освіти дорослих як ключового елемента освіти упродовж життя.

Крім цього, відповідно до ст. 433 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сторони вивчають можливості розвитку

співробітництва у сфері середньої освіти, дистанційного навчання та освіти протягом життя [4]. Цитуючи Альберта Ейнштейна: *«Аби втримати рівновагу, потрібно постійно рухатися»* резюмуємо: неперервне навчання є ключовим при розв'язанні глобальних освітніх проблем та викликів, або у *реаліях економічного світу упродовж життя необхідна освіта.*

Література:

1. Bikson T. K. Global Preparedness and Human Resources. Santa Monica. Rand, 1996. 200 p.
2. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Доступний за покликанням: <https://uil.unesco.org/>
3. Peter T. Knight. The Half-Life of Knowledge and Structural Reform of the Education Sector for the Global Knowledge-Based Economy. Доступний за покликанням: <https://bit.ly/32K40wu>
4. Н. Сорока. Освіта дорослих як суспільна відповідальність та інвестиції в майбутнє. Доступний за покликанням: <https://www.hsa.org.ua/blog/osvita-doroslyh-yak-suspilna-vidpovidalnist-ta-investytsiyi-v-majbutnye/>

УДК 811.11

Філологічні науки

СЦЕНАРНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ
(на матеріалі мовлення персонажів серіалу «How to Get Away
with Murder»)

Скрипкару Д.В.,

студентка факультету іноземних мов

Науковий керівник: Колесник О.С.

доктор філологічних наук, професор

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Анотація: *Доповідь присвячена аналізу сценаріїв, як когнітивних моделей представлення знань у сучасному світі. У доповіді*

подано різні підходи до інтерпретації сценаріїв лінгвістами. Особливу увагу зосереджено на типологічних і структурних характеристиках сценаріїв.

Ключові слова: *сценарій, підсценарій, скрипт, слот, фрейм.*

Сучасні лінгвісти схиляються до тенденції об'єднання наукових, релігійних та філософських уявлень про світ в одне ціле. Науковці вважають, що люди за своєю природою на підсвідомому рівні діють у певних ситуаціях за певними алгоритмами, або сценаріями, які і виступають способами представлення знань. Оскільки науково-прийнятого визначення для поняття «сценарій» немає, він за своєю формою слугує когнітивною моделлю, яка у свою чергу реалізує «силу руху, ідею розвитку» [1, с.20].

Складниками сценарію виступають певні базисні послідовності, які викликані подіями які повторюються. Зазвичай, типові соціальні взаємодії, тобто будь-які дії які стосується й іншої людини, у тому числі бесіда, обговорення, сварка та інші, виявляються послідовностями відносно стереотипних дій, що реалізуються за механізмами ієрархічної співвіднесеності систем, каузативно-наслідкової логіки, подекуди нелінійної компліментарності. Відповідно, такі взаємодії, що супроводжуються дискурсивною діяльністю певного типу, розглядаються як сценарії. Сутність сценаріїв визначається діями, які відбуваються згідно з універсальними законами природи, закономірностями соціальних взаємодій, алгоритмами функціонування відкритих систем. Сценарії можна охарактеризувати ситуативною адаптацією та конвенціональністю.

Для дослідження та аналізу нами було обрано скрипти мовлення персонажів популярного американського телесеріалу “How to get away with murder”. Для аналізу складників сценаріїв ми використали наступні методи дослідження: елементи компонентного аналізу, елементи концептуального аналізу, порівняльний метод, узагальнення

Р. Шенк та Р. Абельсон за аналогією з фреймом М. Мінського розробили поняття «скрипт» для представлення послідов-

ності подій, які перебувають у концептуальній залежності; це своєрідний набір очікувань щодо можливого розвитку подій, який засвоюється з часом та досвідом, та який контролює та керує людиною у конкретній ситуації. Незважаючи на те що скрипт має схожі властивості з фреймом, фрейм прийнято розглядати як сталий набір фактів про навколишній світ, а скрипт у свою чергу втілює стандартну послідовність подій, що описують ситуацію [2, с.254].

Сценарії охоплюють низку динамічних стереотипних процедур, що постають як підсценарії. У ході реалізації підсценаріїв реалізуються скрипти, як поведінкові так і мовно-мовленнєві, які є доволі автоматизованими діями, які у випадку мовлення співвідносяться з мовленнєвими жанрами і ходами.

Підсценарії – це менші за кількістю подій сценарії, які пов'язані спільною ідеєю, проте вирізняються певними, незначними ознаками. Беручи до уваги сценарій СУД, то підсценаріями можуть бути «слухання», «апеляційне провадження», «виступ звинувачення», «виступ захисту», «перехресний допит свідків», «свідчення експерта» тощо. Підсценарії можна поділити на певні категорії: *ситуативні* (поліцейський відділок, місце злочину, судова зала); *особисті* (бути підсудним, адвокатом, прокурором, суддею); *інструментальні* (розкрити злочин, захищати підсудного, подавати на апеляцію, знайти докази). Категорії у свою чергу поділяються на інші ланки, які пов'язані прикладами однієї загальної категорії. Наприклад ланками підсценарію СУД можна назвати: місцевий суд, апеляційний суд, цивільний суд, Верховний Суд.

Зокрема, сценарій ЗАСІДАННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ у фреймовому вигляді залучає термінальні слоти СУДДЯ, ПРОКУРОР, АДВОКАТ, СВИДОК, ПІДОЗРЮВАНИЙ, котрі реалізують низку підсценаріїв акціонального, посесивного, партитивного та інших типів. Кожен учасник сценаріїв та підсценаріїв вдається до формульного мовлення, притаманного судовому дискурсу (підвиду юридичного), яке ми розглядаємо як вербально репрезентовані скрипти. Наприклад:

1. The D.A.'s office is dropping all the charges against him as long as he signs an affidavit that he was the one who brought the gun to C&G.
2. Perjury is the crime of lying *under oath*.
3. Connor Walsh, you're *under arrest*.
4. *You have the right to remain silent. Anything you say can and will be used against you in a court of law. You have the right to an attorney. If you cannot afford an attorney, one will be provided for you. Do you understand the rights I have just read to you?*
5. Or he was at the police station signing his own *immunity deal*.
6. We have a *warrant to search the premises*.
7. Ms. Keating has pulled a *bait-and-switch* on this Court.
8. Every one of the 15 public defenders that he has had represent him told him *to plead guilty*.
9. Tell them to see me when they get more time and money *to argue their cases*.
10. In *Johnson v. Zerbst*, this Court *established Sixth Amendment violations*, not as a states' issue or federal issue, but a human-rights issue.

Під час аналізу та інтерпретації результатів теоретичних досліджень проблем сценаріїв, когнітивна модель – сценарій може бути представлена у вигляді фреймів-сценаріїв, взаємозв'язок яких можна визначити метою, інструментами, причинами, кількістю учасників, послідовністю дій та наслідками.

У фреймах-сценаріях наявні слоти – певні елементи ситуації, які становлять якусь частину фрейму, сценарію, скрипта, та яким властива конкретизація. Слоти за своєю природою наповнені інформацією щодо конкретних елементів. Слотами можуть бути пропозиції, ролі учасників, вхідні умови, результати, сцени та їх послідовність. З позиції РОЗСЛІДУВАННЯ та СУДУ **пропозиціями** будуть – judges' robe, gavel, DA's office, evidence; **ролями** – prosecutor, judge, witness, jury, lawyer, victim, attorney, convict, police; **вхідними умовами** – get a warrant, testify something to the court, make a statement before the court, to argue the case, set the hearing day; **результатами** – to plead guilty, to drop charges, court

acquitted the defendant; **сценами** – the search of the premises, case hearing, giving testimony, interviewing witnesses in the court, police interrogation. Ці категорії вказують на те, що фрейму-сценарію не властивий загальний характер, а навпаки – конкретний.

Коул вказав що з позиції когнітивної антропології, сценарій являє собою певну схему, яка визначає які люди беруть участь у ситуації, які ролі вони виконують, які предмети використовують, та які в них причинні зв'язки [3, с.147].

Як ми вже зазначали, сценарії ґрунтуються на досвіді, проте послідовність дій у сценарії може бути порушена, зокрема через втручання інших сценаріїв, або якщо виникають перешкоди у стандартному перебігу ситуацій.

Отже, ми можемо зазначити, що сценарії разом з скриптами, підсценаріями є динамічними утвореннями, які віддзеркалюють різні типи взаємодії їх суб'єктів, та які слугують способом вербалізації подій. Також, ми визначили, що формування слотів юридичної сфери залежить від пропозиції, ролі учасників, вхідних умов, результатів, сцен та їх послідовності.

Література:

1. Schank, R. C., Abelson, R. P. Scripts, plans, goals and understanding: an inquiry into human knowledge structures, 1977. – 271 с.
2. Brown G., Yule G. Discourse analysis. – CUP, 1983. – 283 p.
3. Режабек Е.Я., Филатова А.А. Когнитивная культурология: учеб. пособие. – СПб.: Алетейя, 2010. – 316 с

ДЕПОПУЛЯЦІЯ ЯК ОЗНАКА СИСТЕМНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Станіславенко Л.А.,
аспірантка

Донецький національний університет
імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

Демографічний і соціальний індикатори кризи в Україні свідчать на користь її визначення як системної. Усталена тенденція до зменшення кількості населення України через «демографічний хрест» посилюється вкрай несистемною і неефективною демографічною політикою держави. Крім того, асиметричні із сусідніми країнами показники економічного розвитку і соціальних стандартів (особливо очевидні і відчутні в умовах військово-політичного конфлікту з Росією) стимулюють міграційний напрям відтоку населення. Що разом із природними рухами створює загрозливу тенденцію депопуляції в Україні.

Ключові слова: депопуляція, «демографічний хрест», людський капітал, системна криза, Україна.

Ефективний і сталий поступ держави тісно пов'язаний зі збереженням і розвитком людського капіталу, тобто таким демографічним станом, за якого відбувається стійке відтворення поколінь людей. Адже саме людський ресурс визначає державну стратегію на ринку праці, інвестицій, закладає підвалини економічної та соціальної політики тощо. Гостра проблема депопуляції постала в Україні на межі ХХ-ХХІ століть і прогресує дотепер, що перетворює її на загрозливо стійку тенденцію демографічного аспекту системної кризи в Україні.

Витоки і динаміка депопуляції – наукова проблема, що лежить у площині дослідження демографії, соціології, економіки, медицини тощо. В Україні найбільш вагомі наукові розвідки щодо депопуляції належать Е.М. Лібановій [13], В.С. Стешенко [1,2], Т.В. Яковенко [3] тощо. Однак, інтерпретація

депопуляції як складової частини, а також індикатора системної кризи в Україні потребує окремого дослідження.

Під терміном «депопуляція» прийнято розуміти стійке скорочення чисельності населення за рахунок його природного убутку; систематичне зменшення чисельності населення внаслідок звуженого режиму відтворення, коли чисельність наступних поколінь менша за попередні [1, с. 24]. Та ключовою ознакою депопуляції є не стільки перебіг демографічних детермінант – народжуваності і смертності, скільки кінцевий результат – стійке скорочення чисельності населення, зумовлене перевищенням смертності над народжуваністю, яке загрожує існуванню нації (держави). У випадку України явище депопуляції в загальнодержавному масштабі набуло окреслених ознак у 1991 р.

В. Стешенко стверджує, що смертність почала перевищувати народжуваність в українських селах ще в 1979 р., у містах – 1992 р. [2, с. 506]. У демографії це явище прийнято називати «демографічний хрест» - перетин протилежно спрямованих кривих народжуваності й смертності [3, с. 79]. Падіння народжуваності та зростання смертності в сукупності призвели до того, що на плечі українського суспільства ліг «демографічний хрест», який прогресує.

Слід визнати, що будь-які спроби оцінок масштабів і темпів депопуляції в Україні складно піддаються науковій верифікації, адже перепис населення востаннє відбувався у грудні 2001 р. Крім того, для об'єктивного аналізу зменшення кількості населення доцільно також враховувати довготривалі міграційні потоки. Український кейс ускладнюється внутрішньою міграцією населення і втратою контролю над територіями АР Крим і Донбасу.

Станом на 1 січня 2014 р. в АР Крим проживало 1 967,2 тис. осіб, у Донецькій і Луганській областях – 4 343,9 тис. і 2 239,5 тис. осіб відповідно [4]. У той же час кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з цих територія становила станом на 13 квітня 2020 р. лише 1 446,881 тис. осіб [5]. При цьому, не всі громадяни України, що виїхали з окупованих Росією територій, зафіксували свій статус ВПО; чисельність ВПО, які постійно проживають на окупованих територіях, також не підрахована.

Щодо зовнішньої міграції, за даними Державної прикордонної служби України, з 2001 р. українцями було здійснено 6,3 млн. виїздів без подальшого в'їзду: близько 3 млн. через європейські кордони, та 3,2 млн. – через російський [6, с.11]. Тож повертаючись до питання верифікації даних, зазначимо: без визначення і фіксації реального відправного показника наявної в Україні чисельності населення, будь-яка статистика щодо його рухів (природних, міграційних (внутрішніх і закордонних) тощо – є неточною.

Офіційна статистика Світового банку (www.worldbank.org) свідчить: за роки незалежності найбільшого значення показник чисельності населення України досяг у 1993 р. – тоді було зафіксовано 52 179,2 тис. осіб. Та станом на січень 2020 р. ця цифра скоротилася на 10 млн. осіб. (Див. Рис. 1).

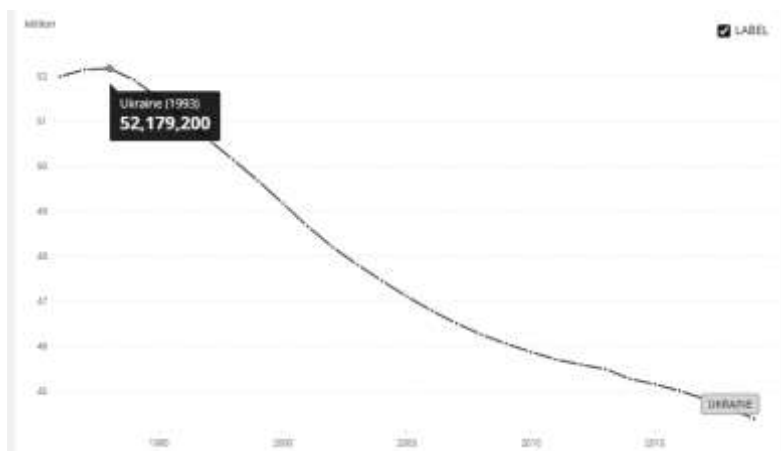

Рис. 1. Динаміка зміни чисельності населення України (1991-2020 рр.). Джерело: Світовий банк [7].

На думку провідної наукової співробітниці Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Лідії Ткаченко, на відміну від західноєвропейських країн, де зрушення у кількості населення мають стійкий зв'язок з міграцією, в Україні чисельність мешканців пов'язана з природним рухом: смертністю та народжуваністю [8].

Таб. 1. Природний та міграційний рухи в структурі населення України. Джерело: Державна служба статистики України [9].

	Кількість живонароджених, тис. осіб	Кількість померлих, тис. осіб	Природний приріст, скорочення (-), тис. осіб	Міграційний приріст, скорочення (-), тис. осіб
2014*	465,9	632,3	-166,4	22,6
2015*	411,8	594,8	-183,0	14,2
2016*	397,0	583,6	-186,6	10,6
2017*	364,0	574,1	-210,1	12,0
2018*	335,9	587,7	-251,8	18,6
2019*	308,8	581,1	-272,3	21,5

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

З 2014 р. природне скорочення населення щорічно зростає, і в 2019 р. досягло своєї максими за останні десять років: -272 300 осіб. Принагідно зауважимо, що за роки незалежності найгірший показник природного скорочення населення України був зафіксований на рівні -373 000 осіб у 2010 р. (Див. Таб. 2).

Таб. 2. Розподіл постійного населення України за окремими віковими групами. Джерело: Державна служба статистики України [10].

	Всього населення, тис. осіб	Віком 0-17 років, тис. осіб	Віком 16-59 років, тис. осіб	Віком 60 років і старше, тис. осіб
1993	51 870,4	13 101,0	30 523,7	9 721,7
2014	45 245,9	8 009,9	28 372,5	9 753,3
2015*	42 759,7	7 614,7	26 613,3	9 330,4
2016*	42 590,9	7 614,0	26 317,4	9 417,2
2017*	42 414,9	7 615,6	25 982,0	9 545,9
2018*	42 216,8	7 609,3	25 641,3	9 679,8
2019*	41 983,6	7 579,7	25 293,7	9 827,1
2020*	41 732,8	7 533,9	24 968,1	9 978,2

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Аналізуючи тенденції зрушень у кількості та структурі населення України за останні роки, слід зафіксувати наступні спостереження:

- скорочення народжуваності становить 9-10 % від загальної чисельності населення у конкретний рік, проте в абсолютних показниках зменшення кількості народжених дітей з 465,9 тис. осіб у 2014 р. до 308,8 тис. осіб у 2019 р., умовно кажучи, дорівнює зникненню з мапи України, наприклад, м. Мелітополя Запорізької області (153,112 тис. осіб станом на 01.01.2019 р.) [11, с. 33];

- сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні має тенденцію до падіння: найвищий його показник 1,8 (1990 р.) нині становить 1,2 і відповідає загальноєвропейському;

- щорічне значне скорочення питомої ваги населення віком 0-17 років при стабільності групи 60 років і старше [12] свідчить про поступове старіння української нації. І що не менш важливо, про посилення економічного і соціального навантаження непрацездатних на працездатних громадян.

За прогнозами експертів Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, сформовану тенденцію переломити в найближчій перспективі не вдасться, і за чверть століття чисельність українців може зменшитися ще на 5,5 мільйонів, - і у 2050 році становитиме 35-38 млн. осіб [14, с. 23]. Ефективна державна демографічна політика комплексного стимулювання народжуваності, заходи з абсорбції ВПО, стримування зовнішньої освітньої і трудової міграції мають потенціал до позбавлення України «демографічного хреста». Однак, депопуляція не може вимірюватися лише у кількісних показниках. Її реальне, якісне полегшення можливе за рахунок поліпшення якісних показників населення, зокрема, збільшення середньої тривалості життя, професійного та освітнього рівня, формування капіталу лояльності, що передбачає, у свою чергу, сталу інституційну співпрацю всіх органів державної влади, міжнародних партнерів, ефективну комунікацію влади і суспільства. Тож депопуляція в Україні хоча і не загрожує зникненням української нації, проте здатна загострити наявні проблеми соціально-економічного гатунку і виклики національній безпеці держави в цілому.

Література:

1. Демографічна криза в Україні; за ред. В. С. Стешенко. Інститут економіки НАН України, 2001. 560 с.
2. Стешенко В.С. Особливості демографічної ситуації. В кн.: Державотворчий процес в Україні. 1991–2006. Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.). К.: Наукова думка, 2007. 910 с.
3. Яковенко Т.В. Особливості сучасної демографічної кризи в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна/ 2014, № 1122. С. 77-83.
4. Чисельність населення на 1 січня 2014 року та середня чисельність за 2013 рік. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Кількість зареєстрованих ВПО станом на 13.04.2020 р. URL: https://mtot.gov.ua/kilkist-zareestrovanih-vpo-stanom-na-13-kvitnja-2020-r_2289161300065911930
6. Скільки українців поїхало за кордон і що державі з цим робити. І. Піонтківська, Д. Яблоновський та ін. Центр економічної стратегії. К., 2018. 50 с.
7. Ukraine. Total population. The World Bank Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=UA>
8. Причина депопуляції в Україні – висока смертність, а не низька народжуваність, – демограф. Громадське радіо. 24.06.2018. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/kyiv-donbas/prychyna-depopulyaciyi-v-ukrayini-vysoka-smertnist-a-ne-nyzka-narodzhuvanist-demograf>
9. Населення та міграція. Демографічна та соціальна статистика. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Там само.
11. Чисельність наявного населення України на 01 січня 2019 р. Державна служба статистики України. Відповідальний за вип. Тімоніна М.Б. К., 2019. 83 с.
12. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 липня 2020 року та середня чисельність у січні-червні 2020 року. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. К.: Український центр соціальних реформ, 2006. 138 с.

УДК 808.5

Філологічні науки

РОЛЬ ІНТОНУВАННЯ ТА ЕМОЦІЙНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ У МОВІ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИКА

Старченко А.О.,

*студентка 1 курсу магістратури
Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С.Макаренка*

Анотація: стаття присвячена огляду та проблематиці використання мовних засобів, які впливають на формування мовного стилю українського політика. Висвітлено питання щодо використання інтонації в ораторському мистецтві, адже правильне використання мовної та голосової техніки дозволяє політику правильно інтонувати промову. Інтонація включає в себе чотири складові: тон, ритм, темп, наголос. За допомогою інтонації оратор може донести слухачам свої почуття. У даному випадку особливого значення набувають темп і ритм мовлення. Зроблено висновок про те, що ефективна промова – це та, яка набуває гармонії між духовним станом оратора та зовнішнім проявом цього стану.

Ключові слова: темп мовлення, ритм промови, граматичні паузи, міміка оратора, інтонація.

Одна з основних характеристик потужної влади – це мовленнєва грамотність політичних діячів. В умовах соціально-політичної активності та під час виборчих кампаній особлива увага приділяється різноманітним методам, засобам мовного впливу на слухачів.

Звертаючись до великої аудиторії, політики досить часто покладаються на емоційність свого публічного виступу та для

донесення важливої інформації використовують тиху або голосну інтонацію. Фонетично емоційність проявляється на сегментному рівні. Подовження ударних голосних, а також деяких приголосних, зміна якості звуку, перенесення наголосів, використання емоційних наголосів, замість логічних і багато інших змін сегментного складу висловлювання – відбуваються під впливом емоцій [1, с. 98]. Науковці у сфері мовознавства розмежовують інтонацію як мовне явище, яке виконує логіко-граматичні функції, і як звукове вираження емоцій у мові. Підставою для такого підходу є той факт, що емоційна інтонація не має власного мовного статусу, тобто вона не розрізняє значення мовних одиниць.

Досліджуючи питання ролі інтонування у мові політика можна виокремити наступне: під час промови з використанням високої інтонації – автору вдається привернути увагу величезної аудиторії та оточити себе підтримкою.

За допомогою тонального забарвлення слів складаються речення, котрі мають різноманітний зміст: доброзичливого, наказового, грубого або урочистого характеру. За допомогою інтонування мови слухачі можуть зрозуміти перехід думок, проблеми та питання, котрі оратор намагається донести до аудиторії. Окрім голосу важливими є поняття темпу мовлення та ритму промови.

Темп мовлення – це швидкість, з якою оратор проголошує мовні одиниці різного розміру (слова, звуки, склади). Темп мовлення є індивідуальним, адже на нього впливає низка різноманітних факторів, наприклад, темперамент доповідача. *Ритм промови* – зміна певних частин промови за довжиною звучання та чергування мови, що звучить, та пауз. *Грамматичні паузи* – засіб граматичного упорядкування тексту. Точність, логічність та виразність промови можлива лише при постановці логічних наголосів [2, с.19].

Слід зазначити, що мовлення більшості українських діячів багате на мовні паузи, які неодноразово слугують частиною підготовки до висловлення думки, увиразнюють її. Але збере-

ження деяких недоречностей у підготовці до виступу сприяє виникненню імпровізаційної промови як своєрідного стилістичного прийому, котрий привертає увагу як доповідача, так і аудиторії. Вказана здатність характеризує політичних діячів як справжніх професіоналів, звиклих до публічних виступів.

Для того, щоб промова була ефективнішою, необхідно із фрази виокремити одне слово і виділити його наголосом. Другорядні слова наголосом виділяти не є обов'язковою умовою. На сьогоднішній день існує ціла низка наголосів: слабких, сильних, середніх. Їх використовують в залежності від виду промови.

З-поміж технік мовлення, які використовують українські політики виділяють наступні:

- зміна сили звучання голосу;
- зміна регістру звучання голосу;
- уповільнення темпу мови;
- зміна висоти тону [3, с.141-142].

За допомогою вищезазначених технік, аудиторія може зрозуміти важливість інформації, яку має на меті донести оратор до слухачів. Окрім голосу та інтонації у діяльності політика важливе місце посідає його міміка та жести. Міміка оратора відбиває його внутрішній стан. Слухачі в особі доповідача можуть побачити і радість, і сум, і хвилювання, і напруженість. Якщо на обличчі доповідача слухачі помітять байдужість – відповідно дана промова породить байдужість в аудиторії.

Тому, проаналізувавши поняття техніки мовлення, можна зазначити - її проблема полягає у тому, що неправильно підібраний тон може цілковито зіпсувати промову. Ефективна та грамотна промова – це та, яка набуває гармонії між духовним станом оратора та зовнішнім проявом цього стану. Широке коло мовленнєвих прийомів – важливий фактор впливу на аудиторію, що створюється з огляду на основні суспільно-політичні стратегії тієї чи іншої політичної сили.

Література:

1. Коваленко С. М. Сучасна риторика: Навч.-практ. посібн. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 184 с.

2. Нікітіна Н. Усне мовлення українських політиків : орфоепія та морфологія / Н. Нікітіна // Урок української. - 2006. - № 10. - С. 18-20.

3. Олійник О. Б. Сучасна ділова риторика: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2010. – 166 с.

Журналістика

АНАЛІЗ БІОПОЛІТИКИ СЬОГОДЕННЯ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ЗМІ

Тарасюк С. І. ,

журналістка

*Малої академії літератури
та журналістики «ЮНЕСКО»*

м. Косів, Україна

Анотація: *Висвітлення біополітики в ЗМІ є однією з найактуальніших проблем сучасного політичного життя. Сучасні медіа детальніше розглядають під призмою біополітики сутність природи людини, її політичні уподобання, які відображають мотиви її поведінки. Саме тому, цю тему варто розглянути за допомогою ЗМІ.*

Ключові слова: *біополітика, ЗМІ, біотехнології, мас-медіа.*

Висвітлення біополітики в ЗМІ є однією з найактуальніших проблем теперішнього політичного життя, яке має певні межі. [1]

Біополітика допомагає краще сфокусуватися громадськості на трансформаціях влади у певному часі й сприяють їй у цьому різні політичні телевізійні передачі, видання, Інтернет-видання тощо. [7] Сучасні медіа детальніше розглядають під призмою біополітики сутність природи людини, її політичні уподобання, які відображають мотиви її поведінки. Саме тому, цю тему варто розглянути за допомогою ЗМІ. Дану тематику раніше висвітлювали: Кравець А. Ю. [1], Дмитро Ш. [2], Марченко А. О. [4], Костючков С. К. , [5], Чешко В. Ф. , Глазко В. И. [6].

Через призму авторства книги американського філософа Ф.

Фукуями журналістам стало легше дослідити аспект біополітики застосований у різних видах засобів масової інформації політичного формату[2]. Сучасність характеризується тим, що втручання в так звану людську природу саме за допомогою біотехнологій простежується під кутом політичного питання. [7]Біотехнології ставлять серйозні питання пов'язані з політикою, наприклад, секрет генетичної інформації, а також генетична дискримінація[7].

Сьогодні можна охарактеризувати досить розвиненими біотехнологіями, які торкаються політичного устрою. [6], [1].

Біотехнології, як різновид біополітики допомагають розкрити серйозні питання у медіа.

[8], [9]Саме таким яскравим прикладом стаття-аналіз, що розміщена на інформаційному сайті «rg.ru»[8]. У особистості 42-го президента Біла Клінтона простежується біополітичний приклад, як «Керівництво владою без скандалів».

Де ЗМІ показали, що після певного періоду рівної кар'єри Клінтона, одна скандальна пляма, як скандал із Монікою Левински показала певний десонанс, який загрожував імпичментом. Біополітичні технології також дають змогу викликати асоціативний ряд із певними подіями та певними прізвищами. Наприклад, ім'я Білла Клінтона викликало асоціації з рядом держав, які утворилися внаслідок війни в Югославії[8]

Отже, сьогодні це розвинені технології, які торкаються політичного питання і охоплюють сферу політики, завдяки ЗМІ, що відіграє досить таки важливу роль для суспільства[4], [2].

З вищевказаного можна висновувати наступне:

- Розробити ряд наукових посібників, які б серйозніше підійшли до дослідження біотехнології у біополітиці через призму мас-медіа

- Розробити психологічні тренінги для журналістів у глобальному контексті задля розгляду, впливу біополітики на свідомість громадськості.

- Необхідно розглянути біополітику детальніше і ввести цю науку до вивчення у вищих навчальних закладів України для

студентів-політологів, студентів-журналістів, студентів-політологів-міжнародників.

Література:

- 1.[<https://jpl.donnu.edu.ua/article/download/5951/5979>]
- 2.[<https://eprints.oa.edu.ua/3742/1/Shevchuk.pdf>]
- 3.[<https://cyberleninka.ru/article/n/internet-veschey-i-osnovaniya-biopolitiki>]
- 4.[[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2019_146\(2\)_21.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2019_146(2)_21.pdf)]
- 5.[http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Multi_2014_1_12.pdf]
- 6.[<http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12221/1/%D0%A7%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%A4.%2C%20%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B7%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%98.%20HIGH%20HUME%20%28%D0%91%D0%98%D0%9E%D0%92%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%A2%D0%AC%20%D0%98%20%D0%91%D0%98%D0%9E%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%98%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%92%20%D0%9E%D0%91%D0%A9%D0%95%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%95%20%D0%A0%D0%98%D0%A1%D0%9A%D0%90%29%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf>]
- 7.[<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>]
- 8.[<https://www.google.com.ua/amp/s/rg.ru/amp/2014/01/20/klinton-site.html>]
- 9.[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BB_%D0%9A%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD]

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ШЛЯХОМ
ЗАЛУЧЕННЯ ДО МОЛОДІЖНИХ ДИТЯЧИХ
ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Чевюк М.Ф.,

соціальний педагог опорної школи

КЗО «НВК «ЗОШ І–ІІІ ст.№1

Покровський ліцей»

Покровська ОТГ,

Дніпропетровської обл., Україна

Згідно з Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», до молоді належать громадяни віком від 14 до 35 років. В свою чергу умовно молодь можна класифікувати так: 14 – 17 років учнівська молодь, 18 – 22 роки студентська молодь та 23 – 35 років працююча молодь. [1]

Одне із визначень поняття «молодь» було дано соціологом І. С. Коном: «Молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тим чи іншим складом соціально-психологічних властивостей». Саме це визначення згодом стало основним в соціології молоді. [4]

За останні роки помітно зростає кількість ініціатив, що сприяють та посилюють залучення молоді на різних рівнях – міжнародному, національному, регіональному та місцевому. Для тих, хто працює у цій сфері, створено нові інструменти. Одним із таких інструментів є Переглянута Європейська хартія участі молоді у місцевому та регіональному житті, що була прийнята у травні 2003 року Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи. В Переглянутій Хартії зазначено, що молодь може приймати участь у багатьох напрямках, починаючи з добровільної роботи до активної участі в організаціях, від участі в неформальній освіті до агітації. Молоді люди мають право

брати участь у демократичних структурах і процесах наших суспільств. Вони мають право бути почутими і приймати свої власні рішення з питань, які будуть впливати на них і їхнє життя. Однак, для цього необхідно, щоб молоді люди визнавалися не в якості жертв, або як уразлива група, яка потребує захисту, і жодному випадку як об'єкти втручання дорослих, які припускають, що вони знають, що краще для молодих людей. Цей підхід, схвалений у переглянутій Хартії, виступає за адекватну підтримку і прихильність до впровадження політики й практики участі молоді. [3 с.6]

Тому, важливо ще в учнівської молоді формувати соціальні та громадянської компетентностей, які в подальшому нададуть цій молоді приймати активну участь в реалізації молодіжної політики на різних її рівнях. Громадянська компетентність стосується здатності розуміти, поважати та захищати права, інтереси й обов'язки людини; соціальна – спрямована на виховання усвідомленого відчуття себе частиною суспільства та формування навичок ефективної комунікації. Одним з ефективних методів формування соціальних та громадянських компетентностей в учнівської молоді являється залучення їх до молодіжних дитячих громадських організацій.

Відповідно до Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів. Молодіжні та дитячі громадські організації утворюються і діють на засадах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності.[2]

Молодіжні дитячі громадські організації мають широкий спектр засобів, які здатні виховати в учнівської молоді суспільні та громадянські компетентності це:

- проведення соціологічного опитування потреб молоді;
- створення дорожньої карти молодіжної політики;
- стажування в органах місцевої влади ;

- участь в проєктах;
- неформальна освіта молоді;
- спрямованість молодіжної громадської організації на військово – патріотичне виховання;
- зустріч з представниками органів місцевого самоврядування;
- участь в акціях, волонтерство та інше.

Молоді люди повинні брати участь в демократичних структурах і процесах, висловлювати свої думки і приймати рішення, які впливають на них та їхнє життя. Їхня участь є невід’ємною, якщо ми хочемо побудувати більш демократичні, турботливі та заможні суспільства. Виходячи з вищезазначеного, головною рушійною силою розвитку учнівської молоді в молодіжних та дитячих громадських організаціях являється їх активна участь на всіх рівнях прийняття рішень - як на рівні самої громадської організації, так і на рівні громади. І як говорять молодіжні працівники України : «Нічого для молоді – без молоді!»

Література:

1. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».
2. Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».
3. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті, 2015 р.
4. Кон И. С. Краткий словарь по социологии / И.С.Кон – М., 1998.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА НА ТЕМУ: «ОСНОВИ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ НАВИЧОК УЧНІВ»

Шапкіна І.М.

викладач-методист вищої категорії

Пінчук В.П.

старший викладач вищої категорії

Ірпінська дитяча школа мистецтв

ім. М. Вериківського

м. Ірпінь, Україна

Розвиток гармонійного слуху

Виховуючи учня, необхідно перш за все пам'ятати, що головним завданням є виховання музиканта, а не пасивного виконавця окремих п'єс.

Щоб вийти зі стін школи досить освіченою в музичному відношенні, учневі за роки навчання потрібно освоїти комплекс досить складних музичних елементів. Це досить великий обсяг теоретичних, слухових, виконавських навичок. Ми повинні навчити наших учнів слухати музику і правильно на неї реагувати, самостійно розбиратися в нотному тексті, знаходячи в ньому сенс музики, а не тільки музично-висотний текст, висловлювати свої почуття мовою музики – музикувати, а це можливо тільки під час залучення їх до творчого процесу, до творчо вільного самовираження.

Таким чином, головним завданням музичної школи є виховання музиканта як особистості творчої.

Вирішити цю проблему можливо тільки на основі комплексного навчання, тобто включення в навчальний процес всього кола слухових, емоційних і виконавських завдань, куди крім чисто виконавських проблем входять такі елементи, як підбір по слуху і транспонування, імпровізація. Найважливішим фактором такого комплексного виховання є вивчення гармонії, бо гармонія – це основа інтелектуального і слухового усвідомлення

музичного матеріалу, фундаментальний принцип організації музичної мови.

Вивчення гармонії як основи музичної мови відноситься ще до епохи генерал-баса. В XVIII столітті Я. Адлунг у своєму трактаті «Керівництво до музичної вченості» писав: «клавірним мистецтво здебільшого поділяється на чотири частини. Генерал-бас – це перша, вміння виконувати хорали – це друга, так звана італійська табулятура (вміння грати по нотах) – третя, фантазування – четверта».

Цікаво, що вміння грати по нотах – всього лише один з чотирьох пунктів навчання гри на клавірі. Решта три вимагали вміння самостійно мислити, тобто творити.

Повертаючись до нашого часу, необхідно підкреслити, що проблема саме раннього навчання дітей гармонії є вузловою і нагальною проблемою.

Вивчення гармонії має йти від простого до складного, і тільки в тісному зв'язку з практикою, тобто на основі матеріалу, доступного дитині як по теорії, так і по класу з фаху.

Природно, що подібне завдання кожен педагог повинен вирішувати сам, стосовно даному, конкретному учневі.

Ні для кого не секрет, що контингент учнів музичних шкіл складають в основному діти з дуже середніми, а часто і просто слабкими даними. Тому дуже важливо дати загальну картину різних методичних пропозицій щодо розвитку творчих здібностей дітей, розвитку їх гармонійного мислення:

1. Ранній розвиток гармонічного слуху.
2. Підбір по слуху, як і композиція, - не самоціль, а засіб, фактор, що закріплює знання з теорії та гармонії, що тренує слух і мислення.
3. Транспонування – момент, який тренує засвоєні знання.
4. Імпровізація – елемент надзвичайно важливий і необхідний для цілковитого розвитку і виховання творчих здібностей.

Вивчення практичної гармонії тісно пов'язаний із виконавством, і з усіма видами творчих завдань.

Каданси

У роботі над розвитком гармонійного слуху дітей величезну і чи не визначальну роль відіграють каданси.

Треба відразу обмовитися, що під кадансом тут мається на увазі будь-яка грамотно побудована послідовність акордів, починаючи з найпростішої (I-IV-I, I-V-I) і закінчуючи досить розгорнутими.

Природно, що початковий етап навчання будується на елементарних функціях, і поспішати з їх ускладненням не треба. Набагато важливіше домогтися того, щоб дитина добре засвоїла функціональну залежність і окраску S і D.

Для того, щоб дитина навчилася вільно грати каданси, необхідно ставити перед нею різні завдання на основі одного кадансу.

Це можуть бути фактурні зміни, гра кадансів в інших тональностях. Гра кадансів може перетворитися на справжнє джерело фантазії. Тут вступає в силу і мелодизація акордів, і фактурна і ритмічна видозміна гармонійної послідовності, і різні жанрові виклади у вигляді маршу, вальсу, мазурки, польки і т.д.

Граючи каданси в різних тональностях, тобто в транспорті, корисно також пограти в транспорті і пісню, підібрану по слуху.

Досвід показує, що як тільки дитина чітко усвідомлює послідовність акордів, гра в транспорті для неї не складає труднощів.

Виконання кадансів може принести величезну користь не тільки у вивченні гармонії, але і стати ключем до такого складного і цікавого розділу, як імпровізація.

Імпровізація

Саме поняття імпровізації дуже ємке. Досить згадати, наприклад, що мав на увазі під імпровізацією Карл Черні:

«Під імпровізацією (фантазуванням) мають на увазі здатність музиканта-виконавця негайно ж в момент виникнення образів, народжених його винахідливістю, натхненням або настроєм, не тільки втілити їх на інструменті, а й об'єднати їх

таким чином, щоб це могло справити на слухача враження справжнього музичного твору».

Звичайно, таке визначення імпровізації не може бути взято на озброєння при навчання дітей в умовах музичної школи, хіба що в одиничних випадках з дуже обдарованими дітьми.

Яким же формам імпровізації можна навчити в музичній школі?

Зупинимося на найдоступніших для контингенту учнів ДШМ:

1. Імпровізації, різні по музичному складу: чисто ритмічному, поліфонічному, гомофогоармонічному і т.д.

2. Імпровізації в різній техніці. Це ритміка, орнаментика, різного роду варіювання – мелодійне, гармонійне, фактурне, поліфонічне.

3. Орієнтація імпровізації на модель. Тут в свою чергу, можна розрізнити три ступеня імпровізацій:

- Імпровізація різних видів акомпанементу др. Мелодії або по підібраним по слуху пісням;
- Відносна імпровізація – варіації;
- Вільна імпровізація.

При цьому необхідно пам'ятати, що будь-яка імпровізація завжди спирається на величезну попередню підготовку і вивчення музичного матеріалу. У цьому випадку головну роль буде грати весь музичний багаж музиканта-імпровізатора, багатство його музично-слухових уявлень.

Будь-яка імпровізація буде протікати на тому рівні складності, який визначається розвитком слуху імпровізуючого.

Починати навчати дітей імпровізації найзручніше з уже згаданих видів творчого розвитку: гра кадансів, різні види акомпанементу і вправ.

Композиція

Обидва процеси – як композиція, так і імпровізація – тісно пов'язані один з одним.

Особливу важливість в дитячих заняттях творчістю має

робота над образом, тому необхідно всіляко розвивати образне мислення дитини.

При цьому треба врахувати, що є діти, здатні лише до конструктивного твору, тобто до комбінаторних перетворень музичного матеріалу.

Первинною формою творчості є наслідування, а саме:

1) Структура «питання – відповідь», широко використовується на початковому етапі залучення дитини до творчості;

2) Звуконаслідування, на елементах якого будується чи не найбільша кількість композицій (спів птахів, дощик, падіння крапель, годинник).

Твір мелодій на текст – дуже важливий момент у розвитку творчих здібностей. Цей вид творчості виявляє спорідненість музичної інтонації з інтонацією людської мови.

Треба сказати, що питання про інтонування як аналогії людської мови може стати темою дуже цікавою методичної роботи. Це цікава і складна проблема, яка, без сумніву, є ключовою в роботі над музичним твором. Якщо учень здатний зрозуміти музичну інтонацію як мовну, відчуті її, зрозуміти характер, образ і т.д., то можна бути спокійним за якість його виконання. Всі виконавські засоби, в тому числі і чисто технічні труднощі, і проблеми звуковидобування, будуть легше долатися.

Працюючи над формою, найкраще обрати творчий принцип моделі, як створення п'єс, аналогічних творам композиторів. Це:

- Твір вступу до п'єси;
- Твір певної форми за заданою схемою і в заданій фактурі;
- Вільний твір за зразком;
- Форма варіацій.

Приклади подібних творів якнайкраще здійснюють зв'язок між розвитком творчого потенціалу і грою на інструменті.

Наступний розділ є квінтесенцією всього сказаного і дає конкретні рекомендації для роботи з дітьми по творчому вихованню стосовно заліково-екзаменаційним вимогам нашої школи.

Практичні рекомендації з розвитку творчих здатків учнів

Мета – оволодіння музичною мовою, вміння виразити себе за допомогою музики, вільного спілкування з інструментом.

® Виконувати творчі завдання може будь-який учень, незалежно від природних даних. Такої роботи потребують всі учні, і особливо малоініціативні, зі слабкими даними.

Всі учні, в залежності від даних, отримують завдання різної складності, що закладено в річних і заліково-екзаменаційних вимогах школи.

На першому етапі навчання (1-2-і класи школи) учні можуть скласти різні пісеньки на нескладний віршований текст, достворювати початок або кінець будь-якої легкої мелодії або п'єси. Можливий варіант перестворення їх, а також створення маленьких п'єс образотворчого характеру.

У своїх творах учні-початківці можуть використовувати найпростішу форму, наприклад речення, куплет, а також просту гармонію в акомпанементі (I-IV, I-V).

Способи такої роботи виключно різноманітні і індивідуальні в залежності від завдань, поставлених викладачем (розвиток емоційності, активності, образності музичного або гармонійного мислення, різні звукові, артикуляційні, технічні, ритмічні і т.д. завдання). Завдання визначаються можливостями учня.

© Коли дитина освоїть елементарну гармонію в кадансі I-IV-I, I-V-I, вводиться імпровізація на ці каданси. Тональність вибирається тільки знайома.

Каданси можуть бути викладені самим різним чином. Можливі ритмічні варіанти (2/4, 3/4, 4/4), різні жанри – марш, полька, вальс, різні мелодійні звучання з опорою на каданс.

Для зовсім слабких або учнів-початківців каданс можна виконувати у вигляді розкладеного тризвуку в різних варіантах (наприклад, по звуках тризвуку в різних напрямках, різними руками, з використанням різних ритмічних малюнків).

® У наступних класах, з ростом і розвитком учня, ускладнюються і поставлені перед ним творчі завдання.

Розширюються типи кадансів як основи для імпровізації. Вводяться V₇, IV, II, III, VI ступені і т.д.

Творчі роботи базуються в основному на кадансі. Це може бути імпровізація як така в одночасній, двучасній або причасній формі, варіації і т.д.

Для всіх учнів старших класів передбачаються і такі творчі роботи, як обробки народних і популярних пісень, попури, легкі перекладення для гри в ансамблі.

® Вся робота з розвитку творчих навичок може бути ефективна, тільки якщо гармонія добре освоєна, усвідомлена і доступна учневі. Дуже важливо стежити за поступовим ускладненням матеріалу, пропонованого дитині.

Не можна форсувати розвиток учня, так само як і стримувати його творчий розвиток занадто заниженими вимогами.

Треба всіляко підтримувати ініціативу учня, пам'ятаючи при цьому, що такі моменти в творчій програмі, як правильний підбір мелодії або пісні по слуху, гармонійна грамотність, форма творчої роботи, повинні бути виправданими стосовно до даної конкретної дитини і обов'язково сприяти її музичному розвитку.

® При грамотно налагодженій і систематичній домашній роботі викладач спрямовує і контролює учня в класі у міру потреби, приділяючи при цьому завданню на уроці приблизно 5-10 хвилин.

® Мінімальна кількість творів або будь-яких інших творчих робіт – одна-два на рік.

® Підбір по слуху, розвиток навичок гармонізації, гра кадансів, транспонування – все це сприяє просуванню і розвитку творчих задатків.

® Необхідно підкреслити ефективність процесу запису творчої роботи. Цей процес організовує слухові уявлення, виховує свідоме ставлення до нотного тексту, розвиває вміння мислити, узагальнювати поняття. Тому запис творчої роботи, її редагування є бажаним, але не обов'язковим.

® Розвивати творчі задатки слід на професійній основі (контроль за якістю звучання, образністю виконання, зручністю виконавських прийомів, навичок гри на інструменті).

® Робота з розвитку творчих задатків учня вимагає від педагога таких же знань, вміння і навичок, як і будь-який інший розділ музичної педагогіки. Досвід набувається тільки в процесі практики.

УДК 658.5

Економічні науки

ТРЕНДИ ЕКОЛОГІСТИКИ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Шкробот М. В.,

к.е.н., доцент

кафедри менеджменту

Феоктістова Н. О.,

студентка

НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Анотація: у доповіді висвітлені сучасні приклади екологістики на українських виробничих підприємствах. Обґрунтована значимість логістики рециклінгу, що робить функціонування компаній більш екологічно безпечним як для працівників виробництва, так і для споживачів продукції, а також навколишнього середовища загалом.

Ключові слова: екологістика, екокультура, управління ланцюгами поставок, рециклінг.

Сучасна практика показує, що дедалі більше виробничих підприємств упроваджують так звану екокультуру. Рациональне управління ланцюгами поставок на основі екологізації та ресурсозберігаючих технологій є ключовою метою екологістики [1]. Саме така новітня форма ведення чистого бізнесу дозволяє підприємствам зберігати лояльність та залученість не тільки працівників, а й споживачів, які перетворюються на адвокатів бренду.

Український досвід представляє низку прикладів окувиробництва. Так, корпорація «Оболонь» першою серед виробників напоїв почала використовувати ПЕТ-пляшку та згодом ініціювала запровадження інноваційної програми переробки пластику на власних потужностях (щороку на переробку в цех надходить близько 30 млн одиниць ПЕТ-тари) [2].

Варто згадати про ПАТ «Запоріжсталь», яке входить до топ-20 кращих екопрограм за версією журналу «Влада Грошей» [3]. Компанія є лідером із виробництва сталі, що займається рециклінгом відходів металургійного виробництва, переробляючи при цьому 90% власних основних відходів.

Ще одним яскравим прикладом вищезазначеного переліку є ПрАТ «Волиньхолдінг» – український лідер із виробництва холодних соусів під торгівельною маркою «Торчин». Компанія успішно реалізувала проект рекуперації тепла, суть якого полягає у використанні теплової енергії, що виділяється при охолодженні продуктів, для нагріву води, що, у свою чергу, використовується у процесі їх приготування. Така технологія дозволила зменшити викиди парникових газів, а також різко скоротити споживання води та енергії [4].

ТОВ «Ів Роше Україна» спеціалізується на виробництві парфумних і косметичних засобів на основі екоконцепції. Для виготовлення екоупаковки компанія використовує 100% перероблений пластик, а також екологічні матеріали, що підлягають вторинній переробці: скло і картон. У результаті цього вдалося уникнути використання 62 тонн пластику [4].

Представлені екорезультати лідерів різних сфер бізнесу доводять актуальність та практичну значимість логістики рециклінгу, що забезпечує не лише екологічну, а й інвестиційну привабливість.

Доцільно висвітлити не менш цікаві еко-стартапи, які перебувають на стадії розвитку та всесвітнього визнання. Наприклад, український еко-стартап «Ochis Coffee», який заснував Максим Гавриленко – доволі незвичайне виробництво, що дозволяє повністю відмовитись від нафтового пластику, а

саме виготовлення окулярів із кави та льону, які повністю розкладаються в ґрунті або воді та перетворюються в натуральне добриво для рослин [5].

Екобренд «Raw Flaw» заснували Анастасія Деева та Ірина Ніколенко у 2018 році. Суть полягає у виробництві сумок, косметичок, торбинок для зберігання продуктів та аксесуари на основі екологічного матеріалу «vegan cloth» – водовідштовхувальний папір, який не містить елементів тваринного походження і є безпечним для природи та людей [5].

Таким чином, сучасний досвід застосування екологістики українськими виробничими підприємствами дозволяє підвищити якість продукції, покращити імідж компаній, бути конкурентоспроможними на ринку та забезпечувати успішне екофункціонування на довгострокову перспективу.

Література:

1. Green logistics: definition, challenges and solutions: website. URL: <https://www.interlakemecalux.com/blog/green-logistics> (the date of application: 01.03.2021).
2. Офіційний сайт ПрАТ «Оболонь». *«Оболонь» уже 18 років здійснює переробку ПЕТ-пляшок*: вебсайт. URL: <https://obolon.ua/ua/press/news/586> (дата звернення: 01.03.2021).
3. Топ-20 кращих еко-програм компаній: вебсайт. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/top-20-luchshih-eko-programm-kompaniy-22042019230500> (дата звернення: 02.03.2021).
4. 2020 рік – революція в переробці пластику: вебсайт. URL: <https://www.yves-rocher.ua/ru/actbeautiful/2020-the-recycled-plastic-revolution> (дата звернення: 02.03.2021).
5. Топ-10 стильних українських еко-брендів: вебсайт. URL: <https://coma.in.ua/36329> (дата звернення: 02.03.2021).

SELF-COACHING IN THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING

Krystyna Yandola,
senior teacher

*Ivan Kozhedub Kharkiv
National Air Force University
Kharkiv, Ukraine*

Annotation. *In the thesis the author determine the meaning of such terms as "critical thinking", " educational self-coaching ". There main coaching tool is an asking questions. The author describes some ways which can be used to improve your own critical thinking skills using coaching questions.*

Key worlds: *critical thinking, self-coaching.*

Critical thinking is one of the most important competence in the modern society. Critical thinking means: reasoning, comparing different phenomena and drawing conclusions; distinguish facts from opinions; to find the necessary and reveal unreliable information, to analyze and systematize it; learn to make decisions consciously, not because "someone said or did so"; to turn facts, information, emotions into something integral and orderly; go out the general knowledge; make choices consciously and independently. Some times ago this competence was positioned as a part of soft-skills, but now it is an integral part of hard-skills.

Scientists from the different areas try to find the best way to improve the critical thinking skills. So, we can find a lot of recommendations for teachers with advices which the teaching technologies can be used to forming and development critical thinking skills during the lessons.

But we want to pay attention for the self-development technologies. That is based on the educational self-coaching. According to our opinion the educational self-coaching is an organization of your own educational activities, which is aimed at improving the quality of educational activities.

The main coaching technology is asking questions. So, to improve your own critical thinking skills try to analyze your activities in such ways using next questions.

1. Using your time. Some times we don't try to know something new, because we "don't have time for that". To avoid this situation try to answer the questions: What new and useful did I learn today? What thoughts came to my mind: constructive or vice versa? Has anyone influenced my thoughts and actions? Did I act according to my beliefs?

2. Don't try to do a lot of things at the same time. Choose what is the most important things, knowledge to you right now. Choose a problem and analyze it in detail: What is its essence? What information do you need to solve it? What resources do you have for this? What are your strengths and weaknesses? What are the deadlines for solving this problem?

3. The important thing to developing the critical thinking is to follow the intellectual norms: clarity, validity, accuracy, relevance, depth, breadth, logic, weight. For example, choose "logic" and observe yourself during some time (day, week). Was everything you said and did logical? What was illogical in the behavior of others? What did you lack to make a logical decision?

4. In order to develop critical thinking use your emotions competence. Ask yourself as a coach: What emotions prevail in you during the day? How do you assess your emotional state? Can you control your emotions? What events most often cause positive / negative emotions? Do emotions prevent you from concentrating on the task? Think and analyze your emotions - it will definitely help develop critical thinking.

5. The person is a social being. Formation, development, improvement of personality takes place in a certain environment. Therefore, it is clear that the environment affects the development of critical thinking. So, analyze the impact of the environment on your life. Ask yourself: How does this or that team affect you? What is expected of you? What are you not allowed to do? Do they listen to your point of view? Do you feel part of the team? Does your environment allow you to develop?

Among the coaching tools we want to emphasize for the active listening, application of metaprograms, scaling, "Wheel of Life Balance", technology to work on the logical levels of Walt Disney, GROW technology and more.

